

Dialogi duo contra Macedonianos

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Λόγος ἐν εἴδει διαλέξεως μετὰ Μακεδονianoῦ Πνευματομάχου.

Ἄπεστείλαμεν τῇ σῆ συνέσει τὸ παρὸν σύνταγμα ὑπὲρ τοῦ ἀναγνόντα σε δοκιμάσαι καὶ τὰ παρὰ τῶν αἰρετικῶν, τῶν τὰ Μακεδονίου φρονούντων εἰρημένα, καὶ τὰ παρ' ἡμῶν ἀντιτεθέντα. Τὰ μὲν οὖν ὑπ' ἐκείνων τεθέντα, ἐν τῷ σχεδαρίῳ ταῦτά εἰσιν· Εἴ ἔστι Θεὸς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἔστι Πατὴρ ἢ Υἱός· εἰ δὲ μὴ, οὐ Θεός. Καὶ ἡμεῖς πρὸς αὐτόν· Ἐδέξω σαυτῶ τό· Εἴ ἔστι Θεὸς τὸ Πνεῦμα, ἔστι Πατὴρ ἢ Υἱός, ὡς τοῦ Πατρὸς διὰ τοῦτο ὄντος Θεοῦ, ἐπειδὴ Πατὴρ ἔστι, καὶ ὡς τοῦ Υἱοῦ διὰ τοῦτο ὄντος Θεοῦ, ἐπειδὴ ὁ Υἱός ἐστιν. Εἴ οὖν διὰ τοῦτο Θεός ἐστιν ὁ Πατὴρ, ἐπειδὴ Πατὴρ, οὐ Θεός ὁ Υἱός, ἐπειδὴ οὐ Πατὴρ. Καὶ εἰ διὰ τοῦτο ἔστι Θεός ὁ Υἱός, ἐπειδὴ Υἱός, οὐ Θεός ὁ Πατὴρ, ἐπειδὴ οὐκ Υἱός· οὐκ ἄρα, ἐὰν ἢ Θεός τὸ Πνεῦμα, πάντως ἔστι Πατὴρ, ἢ Υἱός. Τὸ γὰρ «Θεός» ὄνομα, φύσεώς ἐστι θεωρουμένης, εἴτουν διαθεούσης τὰ πάντα δηλωτικόν· τὸ δὲ «Πατὴρ» σχετικόν, καὶ τὸ «Υἱός» ὁμοίως. Οὔτε δὲ τὸ τῆς σχέσεως ὄνομα τὴν διαθέουσαν, ἢ τὴν θεωρουμένην τι φύσιν σημαίνει· οὔτε τὸ τῆς τι θεωρουμένης ἢ διαθεούσης φύσεως ὄνομα, τὴν πρὸς Υἱὸν σχέσιν εἰσάγει. Πρὸς τούτοις, προσποιησάμενος Ὁρθοδόξου πρόσωπον, ἑαυτὸν ἠρώτα· Οὐ προσκυνητὸν οὖν; καὶ ἔπειτα πάλιν αὐτὸς ἑαυτῶ· Ἀπολείπεται τῆς τοιαύτης ἀξίας τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Πῶς γὰρ προσκυνητέον τὸ μήτε Πατὴρ, μήτε Υἱός; Ἡμεῖς δὲ πρὸς αὐτόν· Εἴ μὲν διὰ τοῦτο προσκυνεῖς τὸν Πατέρα, ἐπειδὴ Πατὴρ ἔστι, καὶ τὸν Υἱὸν, ἐπειδὴ Υἱός ἐστι· προσκυνεῖς καὶ πάντα πατέρα, καὶ πάντα υἱόν· εἰ δὲ οὐ διὰ τοῦτο προσκυνητὸς ὁ Πατὴρ, ἐπειδὴ Πατὴρ, οὐδὲ διὰ τοῦτο προσκυνητὸς ὁ Υἱός, ἐπειδὴ Υἱός, ἀλλὰ δι' αὐτὴν τὴν φύσιν· ταύτην ζητητέον. Καὶ εἰ μὲν εὐρεθῆι καὶ τὸ Πνεῦμα τῆς αὐτοῦ φύσεως, προσκύνει· εἰ δὲ μὴ εὐρεθῆι, χωρίς. Ζητεῖται γὰρ οὐχί, εἰ Πατὴρ ἔστι τὸ Πνεῦμα, οὐδ' εἰ Υἱός· ἀλλ' εἰ τῆς αὐτῆς φύσεώς ἐστι Πατὴρ καὶ Υἱός. Πρὸς τοῦτο πάλιν ἑαυτῶ ἀντιτίθησιν, ὡς παρὰ Ὁρθοδόξου εἰρημένον· Οὐ γέγραπται, ὅτι «Πνεῦμα ὁ Θεός;» Εἰτά φησιν αὐτός· Πνεῦμά ἐστιν ὁ Θεός, καὶ οὐχί τὸ Πνεῦμα Θεός. Πᾶν γὰρ εἴ τι Θεός, τοῦτο καὶ Πνεῦμα· οὐκ εἴ τι Πνεῦμα, τοῦτο δὴ καὶ Θεός. Ἡμεῖς δὲ πρὸς αὐτόν· Εἴ ἴδεις τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν τῶν Γραφῶν κατεῖχες μνήμην, οὐκ ἂν ἀπεφῆνω τοῦτο. Οὐ πᾶν γὰρ εἴ τι Θεός, τοῦτο καὶ τὸ Πνεῦμα. Καὶ γὰρ ὁ Μωσῆς θεὸς ἐκλήθη· «Ἴδου γὰρ τίθημί σε θεὸν τοῦ Φαραῶ·» ἀλλὰ καὶ Ἀαρῶν τοῦ αὐτοῦ ἀδελφοῦ· «Ἔση γὰρ αὐτῶ, φησὶν, εἰς θεὸν, καὶ Ἀαρῶν ὁ ἀδελφός σου ἔσται σοι εἰς προφήτην.» Καὶ ὁ Υἱός ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις λέγει περὶ τῶν ἀγίων· «Εἴ οὖν ἐκείνους εἶπε θεοὺς, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐγένετο, καὶ οὐ δύναται ἢ Γραφή λυθῆναι·» καὶ, «Θεὸς θεῶν Κύριος ἐλάλησε, καὶ ἐκάλεσε τὴν γῆν·» καὶ ἐν ἑτέροις· «Ὁφθήσεται ὁ Θεός τῶν θεῶν ἐν Σιών·» καὶ, «Ὁ Θεός ἔστη ἐν συναγωγῇ θεῶν, καὶ ἐν μέσῳ δὲ θεοὺς διακρινεῖ·» καὶ, «Θεοὺς οὐ κακολογήσεις,» γέγραπται. Κατὰ γοῦν τὴν σὴν σοφίαν, εἰ πᾶν εἴ τι Θεός, τοῦτο καὶ Πνεῦμα, πάντες οἱ προειρημένοι ἄνθρωποι καὶ θεοὶ, Πνεύματά εἰσιν. Εἰ δὲ Θεός Μωσῆς, καὶ ἕκαστος τῶν προειρημένων, καὶ οὐ Πνεύματα, οὐκ ἄρα πᾶν εἴ τι Θεός, τοῦτο καὶ Πνεῦμα· οὐδὲ πᾶν εἴ τι Πνεῦμα, τοῦτο καὶ Θεός. Καὶ γὰρ τὰ δαιμόνια ὑμῶν τῶν αἰρετικῶν πνεύματά εἰσι, καὶ οὐκ εἰσὶ θεοί. Ἔτι πρόσωπον εἰσαγαγὼν Ὁρθοδόξου, δῶμεν, φησὶν, ὡς οὐ θεολογεῖται τὸ Πνεῦμα, ὅμως κυριολογεῖται· γέγραπται γάρ· «Ὁ δὲ Κύριος τὸ Πνεῦμά ἐστιν.» Ἔτι φησὶν· Εἰπέ αὐτὸς τὸ ἐπαγόμενον· «Οὐδὲ τὸ Πνεῦμα Κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία.» Περὶ τοῦ Κυρίου λέγει, φησὶν, ὅτι ὁ Κύριος τὸ Πνεῦμά ἐστιν. Ἡμεῖς δὲ πρὸς αὐτόν· Ἀληθῶς τὸ,

«Φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν,» περὶ ὑμῶν εἴρηται. Τοῦ γὰρ ἐπαγομένου φανερώς δεικνύντος, ὅτι τὸ Πνεῦμά ἐστιν, οὗ εἴρηται, «Ὁ δὲ Κύριος τὸ Πνεῦμά ἐστιν,» ἠπάτησας αὐτὸς ἑαυτὸν, ἵνα ἐκ τοῦ στόματός σου ἔλεγχος προέλθῃ, καὶ ἀκούσης, ὅτι «Ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὲ δοῦλε.» Τὸ γὰρ ἐπαγομένον ἐστίν· «Οὗ δὲ τὸ Πνεῦμα Κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία.» Τὸ δὲ ὄν Πνεῦμα Κυρίου, Κυρίου ἐστὶ Πνεῦμα, ὅπερ εἴρηται Κύριος. Ὡς γὰρ Υἱὸς Κύριος ὢν, Κύριός ἐστιν· οὕτως τὸ Πνεῦμα, Κύριος ὄν, Κύριός ἐστιν. Καὶ πάλιν ἑαυτῷ πρόσωπον ποιησάμενος, ἔαυ τὸν ἡρώτα· Οὐδὲ προσκυνητὸν ἐστίν; ἔπειτα αὐτὸς ἑαυτῷ· Οὐκ ἔστιν· οὐδὲ γὰρ γέγραπται. Εἶτα πάλιν λαβὼν Ὁρθοδόξου πρόσωπον, λέγει· Εἰ ἀνθρώποις προσεκύνησαν ἄνθρωποι, φέρε εἰπεῖν, ὡς Ναθὰν ὁ προφήτης τῷ Δαβίδ· γέγραπται γάρ· «Εἰσῆλθε κατὰ πρόσωπον τοῦ βασιλέως Ναθὰν ὁ προφήτης, καὶ προσεκύνησεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν γῆν·» διὰ τί μὴ καὶ τῷ Πνεύματι προσκυνήσομεν πρὸ πάντων ἀνθρώπων; Καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ πάλιν ἐπάγει· «Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου προσκυνήσεις;» μὴ καὶ τῷ Πνεύματι; Τὸ Πνεῦμα Κύριος οὐκ ἔστιν· ἀλλ' οὔτε Θεός· πῶς οὖν ἔσται προσκυνητὸν, μὴ ὄν ἐν τῷ τῆς προσκυνήσεως ὄρω; «Οὐδεὶς γὰρ δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν Πνεύματι ἀγίῳ.» Δεῖ γὰρ ἀληθῶς τὸν προσαγόμενον Θεῷ, δι' ἑτέρου τῷ ἀγίῳ Πνεύματι προσάγεσθαι. Εἰ προσκυνήσω λοιπὸν τῷ ἀγίῳ Πνεύματι, διὰ τίνος ἢ ἐν τίνι προσκυνήσω προσαχθεὶς αὐτῷ; Τί οὖν ὑμεῖς πρὸς ταῦτα; Δικάσεται σε ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως Ναθὰν ὁ προφήτης, ὡς οὐ παρὰ τὸν νόμον πεποικῶς καὶ προσκυνήσας τῷ Δαβίδ. Προσήγαγες γὰρ τὸ ῥητὸν, ὡς ὀφείλων καταδικάσαι αὐτὸν 28.1296 παρανομήσαντα. Εἰ γὰρ ἐκεῖνος τῷ Δαβίδ προσεκύνησε (γέγραπται δέ· «Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις»), παρὰ τὸν νόμον πεποίηκε κατὰ τὴν σὴν κατηγορίαν. Ἡμεῖς δὲ οὐ κατηγοροῦμεν τοῦ προφήτου· μὴ γένοιτο! ἀλλὰ διὰ τοῦτο μάλιστα λέγομεν προσκυνητὸν τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Οὐκ ἂν γὰρ τῷ Δαβίδ προσεκύνησεν ὁ προφήτης, εἰ ψιλὸν ἄνθρωπον ἐγίνωσκεν· ἀλλὰ Χριστὸν Κυρίου διδαχθεὶς αὐτὸν εἶναι, ἐν ἐλαίῳ ἀγίῳ χρισθέντα, προσεκύνει αὐτὸν διὰ τὴν ἐν τῷ ἐλαίῳ τοῦ Πνεύματος ἐνέργειαν. Πῶς δὲ, «ὡσεὶ ἀσπίδος κωφῆς καὶ βουούσης τὰ ὦτα αὐτῆς, ἣτις οὐκ εἰσακούσεται φωνῆς ἐπάδοντος,» τὸ, «Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου προσκυνήσεις,» ἀκούσας, τοῦ ἔξῃς οὐκ ἐπήκουσας, τοῦ, «Καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις;» Τοῦτο δὲ ποιεῖς, ἵνα μὴ ἀκούσης τὸ, «Μόνῳ λατρεύσεις.» Τίνι; τῷ Πατρὶ, ἢ τῷ Υἱῷ; Καὶ πῶς μόνῳ ἔρεῖς; Ἐὰν ἦς Χριστιανός, ὅτι διὰ τὸ ταυτὸν τῆς φύσεως. Ἐὰν δειχθῆ οὖν καὶ τὸ Πνεῦμα τῆς αὐτῆς φύσεως, τὸ, «Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις,» Πατέρα καὶ Υἱὸν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα λέγει, διὰ τὸ ταυτὸν τῆς φύσεως. Εἰ δὲ μὴ, ἀναγκασθῆσιν ἐπὶ ἐνὸς προσώπου δεχόμενος, τῷ «Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις,» ἢ τὸν Υἱὸν παρακούσασθαι, ἢ τὸν Πατέρα παραγράψασθαι. Ἐὰν οὖν δειχθῆ τῆς αὐτῆς εἶναι φύσεως καὶ θεότητος τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Πατρὶ, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἐξ αὐτοῦ τοῦ Πατρὸς διὰ τοῦ Υἱοῦ ἐκχυθὲν, καὶ προσκυνητὸν καὶ λατρευτὸν ἀποδειχθῆσεται. Πειρασόμεθα δὲ σὺν εὐμενείᾳ αὐτοῦ τοῦ Πνεύματος δεῖξαι ταυτὴν τὴν φύσιν ἐκ τῶν θείων λογίων. Καὶ τὸ, «Οὐδεὶς γὰρ δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν εἰ μὴ ἐν Πνεύματι ἀγίῳ,» οὐ κατὰ τῆς τοῦ Πνεύματος ἐστὶ προσκυνήσεως. Ὡς γὰρ αὐτὸν τὸν Θεὸν Πατέρα ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθεῖα προσκυνοῦντες, οὐκ ἀποστεροῦμεν τῆς ἀληθείας τὴν προσκύνησιν, ἀλλ' ἴσμεν, ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ Υἱὸς ἢ ἀλήθεια, καὶ ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθεῖα προσκυνοῦντες τὸν Θεὸν, προσκυνοῦμεν τὴν ἀλήθειαν· οὕτω δὲ καὶ τὸ Πνεῦμα προσκυνοῦμεν, ὡς τὴν ἀλήθειαν. Εἰ δὲ, ἐπειδὴ ἐν Πνεύματι προσκυνοῦμεν, οὐ προσκυνεῖς τὸ Πνεῦμα, καὶ ἐπειδὴ ἐν ἀληθείᾳ προσκυνοῦμεν, οὐ προσκυνεῖς τὴν ἀλήθειαν, καὶ νομίζεις δὲ ἐλαττωθῆσθαι τὴν τοῦ Πνεύματος ἀξίαν, ἐπειδὴ ἐν αὐτῷ τὸν Υἱὸν Κύριον ὁμολογοῦμεν· ἐλαττώσεις ἄρα καὶ τὴν τοῦ Πατρὸς ἀξίαν, ἐπειδὴ «οὐδεὶς ἔρχεται

πρὸς τὸν Υἱὸν, ἐὰν μὴ ὁ Πατὴρ ὁ οὐράνιος ἐλκύσῃ αὐτὸν πρὸς αὐτόν.» Τοῦτο γὰρ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ γέγραπται· καὶ ὁ Ἀπόστολος βοᾷ· «Πιστὸς ὁ Θεὸς, δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ.» Καὶ αὐτὸς ὁ Πατὴρ ἐν τοῖς προφήταις, πρὸς αὐτὸν τὸν Υἱὸν λέγει· «Ἴδου προσήλυτοι διελεύσονται σοι δι' ἐμοῦ.» Εἰ δὲ καὶ διὰ τοῦ Πατρὸς πρὸς τὸν Υἱὸν καλούμεθα, οὐκ ἐλαττοῦσθαι ἄρα τούτου ἕνεκεν τῆς ἀξίας τὸ Πνεῦμα. Προσαγόμεθα τῷ Πνεύματι. Ἄνάγνωθι τὰς Γραφὰς καὶ μάθε, ὅτι, ὡς περ διὰ τοῦ Πατρὸς πρὸς τὸν Υἱὸν, καὶ διὰ τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν 28.1297 Πατέρα. Ἀντιστρέφει γὰρ, καθὼς προαποδέδοται. Ὡς οὖν διὰ τοῦ Πατρὸς πρὸς τὸν Υἱὸν, οὕτως διὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸ Πνεῦμα. Οὐ γὰρ πρότερον ἐνοικήσαντος τοῖς ἀποστόλοις τοῦ Πατρὸς, ἐγνώσθη ὁ Υἱός· ἀλλὰ πρότερον αὐτῶν γνόντων τὸν Υἱὸν, καὶ μαθητευθέντων, καὶ ἀποσταλέντων τῶν δύο δύο, ὡς γέγραπται, καὶ γραφέντων αὐτῶν τῶν ὀνομάτων ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ καταξιωθέντων τῆς θείας θεοπτείας ἐν τῇ ὀπτασίᾳ τῆς ἀναστάσεως, τότε δέδοται αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ὁδηγούντος αὐτοὺς πρὸς τὴν τοῦ Πνεύματος χάριν. Καὶ ὡς περ λέγοντες Κύριον Ἰησοῦν, ἐκ τῆς ὁδηγίας αὐτοῦ τοῦ Πνεύματος τοῦτο γνόντες εἰρήκαμεν· οὕτως ὁδηγούμενοι παρὰ τοῦ Υἱοῦ εἰς τὴν τοῦ Πνεύματος γνῶσιν, ἐβαπτίσθημεν εἰς Πατέρα, καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα· δηλονότι ἀποκαλύψαντος τοῦ Υἱοῦ τὴν εἰς τὸ Πνεῦμα μυσταγωγίαν. Πῶς δὲ οὐ θέλεις προσκυνεῖσθαι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, εἰς ὃ ἐβαπτίσθης; Τί γὰρ ἄρα μεῖζόν ἐστι, προσκύνησις ἢ βάπτισμα; Πῶς δὲ οὐχ ὁμολογούμενόν ἐστιν, ὅτι τῆς προσκυνήσεως τὸ βάπτισμα μεῖζον, ὅπου γε καὶ κατηχούμενοι προσκυνοῦσι Πατέρα καὶ Υἱὸν, οὐκ ἔχουσι δὲ τελειότητα, ἐὰν μὴ βαπτισθῶσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος; Εἰ δὲ μὴ εἰσι τέλειοι Χριστιανοὶ οἱ κατηχούμενοι πρὶν ἢ βαπτισθῶσι, βαπτισθέντες δὲ τελειοῦνται· τὸ βάπτισμα ἄρα μεῖζόν ἐστι τῆς προσκυνήσεως, ὃ τὴν τελειότητα παρέχει. Καὶ τοῦτο ἐστὶν «ἡ λογικὴ καὶ ζῶσα λατρεία ἡμῶν,» ἣν ὁ Ἀπόστολος λέγει· «Παραστήσατε τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν.» Παρεστήσαμεν δὲ τὰ αὐτὰ λογικὴν λατρείαν, συνταφέντες τῷ Χριστῷ ἐν τῷ βαπτίσματι. Τὸ ἄρα, «Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις,» τὴν τοῦ βαπτίσματος εἰσάγει διδασκαλίαν. Πρὸς τούτοις ἑαυτῷ ἐπήγαγεν, ὡς ἡμῶν εἰρηκότων· Εἰ μήτε Κύριός ἐστι, μήτε Θεός, μήτε προσκυνητός, πῶς συναριθμεῖται τῇ Τριάδι, καὶ τότε τὸ ἑαυτοῦ τίθησι· τῷ ὀνόματι συναριθμεῖται, φησὶ, τῷ τοῦ Πνεύματος, μὴ τῷ τοῦ Πατρὸς, ἢ Θεοῦ, ἢ Υἱοῦ συναριθμεῖται ὀνόματι. Οὕτως κάλει, μήτε πλεῖον οὐ ἔχει· ἀρκεῖται γὰρ τῷ οἰκείῳ ἀξιώματι. Κἂν τε γὰρ θέλης πλεῖον οὐ ἔχει προσθεῖναι, οὐκ ἐφίεται· οὐ γὰρ ἐξ ὧν σὺ δοξάζεις προσλαμβάνεται τῷ ὄρω τοῦ πρὸ πάσης κτίσεως τιμήσαντος. Ἡμεῖς δὲ πρὸς αὐτόν· συναρίθμησον καὶ πάντας ἀγγέλους τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ, ἀκούσας παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ· «Ἐγὼ εἶπα· Θεοὶ ἐστε, καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάντες.» Καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ ἀγαθὸν οὐ καταξιοῖς τῆς τοῦ ὀνόματος συναριθμήσεως· τοὺς δὲ ἀνθρώπους ἀναγκασθήσῃ, ἐξ ὧν δέδωκας, συναριθμῆσαι τῷ Θεῷ; Ἡμεῖς δὲ οὐ τῷ ὀνόματι συναριθμοῦμεν (οὐδὲν γὰρ τοῦτο μέγα), ἀλλ' αὐτῇ τῇ φύσει, ὡς ὕστερον ἀποδείξομεν, πρότερον ἐλέγξαντες τὴν ἐν τῷ σχεδαρίῳ σου ματαίαν ἀδολεσχίαν. Ἀληθῶς δὲ, καθὼς καὶ ἄκων ὠμολόγησας, κἂν θέλης αὐτῷ τι προσθεῖναι, λέγω δὴ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, οὐκ ἐφίεται· κἂν θελήσῃς ὑφελεῖν, σεαυτὸν ἀδικεῖς· ἀρκεῖται γὰρ τῷ οἰκείῳ 28.1300 ἀξιώματι, εἴπερ ἔστιν ἐπὶ Πνεύματος ἀξίωμα λέγειν. Τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ Πατρὸς καὶ ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ. Οὕτε γὰρ προσθεῖναι τι δύνη τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ, οὕτε ὑφελεῖν τι, κἂν θέλης ὑφελεῖν· σεαυτὸν γὰρ ἀδικεῖς· ἐπεὶ πάντα τέλεια ἐπὶ Πατρός, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος, καὶ οὐδὲν ἀτελές, ἵνα καὶ προσλάβηται ἕξωθεν. Ὅρω γὰρ τοῦ πρὸ πάσης κτίσεως τετίμηται, ὡς αὐτὸς γέγραφας, διὰ τούτου παραστήσαι

θέλων μὴ εἶναι αὐτὸ αὐτοῦ Πνεῦμα τῆ ἀληθεία, ἀλλὰ τῆ χάριτι, καθάπερ καὶ τὰ ἄλλα πάντα λειτουργικὰ, καὶ οὐ φύσει εἰσὶν αὐτοῦ πνεύματα. Πρὸς τούτοις πάλιν ἑαυτῷ ἐπήγαγεν, ὡς παρ' ἡμῶν αὐτῷ εἰρημένον· Οὐκ ἔστιν οὖν ὁμότιμον τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον; Καὶ πάλιν ἑαυτῷ ἀποφαίνεται· Οὐκ ἔστιν· ἐπειδὴ οὐδὲ γέγραπται. Περὶ μὲν γὰρ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ γέγραπται· «Ἴνα τιμῶσι τὸν Υἱὸν, καθὼς τιμῶσι τὸν Πατέρα.» Μὴ εἶπε, καὶ τὸ Πνεῦμα. Πρὸς ταῦτα ἡμεῖς πρὸς αὐτόν· Μακάρια τὰ ὧτα τὰ μὴ ἀκούσαντα ὑμῶν, καὶ ψυχὰι αἱ φυλαχθεῖσαι ἄτρωτοι ἀπὸ τῶν ὑμετέρων λόγων. Καὶ πῶς, οὐ λογιζόμενος ὁμότιμον εἶναι τὸ Πνεῦμα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ, ὁμοτίμως εἰς αὐτὸ βαπτίζῃ; Ἦ οὐ δοκεῖ σοι τιμᾶσθαι τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν τῆ τοῦ βαπτίσματος ὁμολογία; Καὶ εἰ μὴ τοῦτό ἐστιν ἡ τιμὴ, τί καὶ βαπτίζομεθα; Τί καὶ κινδυνεύομεν πᾶσαν ὥραν ἐπὶ τῷ φυλάξαι τὸ βάπτισμα ἄσπιλον, ἀγωνιζόμενοι πρὸς τὰς μεθόδους τοῦ διαβόλου; Πῶς δὲ οὐ δοκεῖ σοι πάσης θυσίας ἀνωτέρα εἶναι ἢ τῶν σωμάτων ἡμῶν παράστασις, τοῦ Ἄπο στόλου λέγοντος· «Ὅπως παραστήσητε τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ.» Πᾶσα δὲ θυσία εἰς τιμὴν Θεοῦ γίνεται. Ταύτην δὲ Πατρὶ, καὶ Υἱῷ, καὶ ἀγίῳ Πνεύματι προσηγάγομεν κἂν τῷ βαπτίσματι, οὐκ ἐν διαφόρῳ τόπῳ, οὐδὲ ἐν ἄλλῳ τρόπῳ τιμήσαντες Πατέρα, καὶ Υἱὸν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα. Καὶ ἔτι ἑαυτὸν ἐρωτᾷ, ὡς παρ' ἡμῶν ἐπερωτῶμενος· Τί οὖν; λέγεις τὸ Πνεῦμα κτίσμα; Οὐκοῦν ἔσται τῶν κτισμάτων ἐν. Εἶτα αὐτὸς ἑαυτῷ· Εἰ γέ γραπται, λέγω· εἰ δὲ οὐ γέγραπται, οὐ λέγω. Καὶ πάλιν ἑαυτῷ ἀνθυποφέρει, ὡς παρ' ἡμῶν ἐπενεχθὲν αὐτῷ, καὶ φησι· Γέγραπται, ὅτι «Ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα.» Καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ· Ἄλλ' οὐ κοινοποιεῖται τοῖς, πᾶσι μοναδικὸν ὄν τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Οὐ γὰρ ἡ κοινότης τῶν λέξεων κοινοποιεῖται τὰς φύσεις· ἐπεὶ ἄρα ὁμοτιμία ἐν τοῖς κτίσμασιν. Ἡμεῖς δὲ πάλιν πρὸς ταῦτα· Εἰ φόβον Θεοῦ εἶχεν ἡ καρδιά σου, οὐ γέγραφε πονηρίαν, ἀλλ' ἐξ εὐθείας ἔλεγες, ὃ ἐφρόνεις. Φοβῆ δὲ εἰπεῖν, οὐ τὸν Θεὸν φοβούμενος, ἀλλὰ τὸν ὄχλον, ὡς οἱ Φαρισαῖοι τὸ βάπτισμα Ἰωάννου φοβηθέντες εἰπεῖν, πόθεν ἦν. Καὶ φοβούμενος οὐ σιωπᾷς, ἀλλὰ βοᾷς· βοᾷς δὲ τοῖς εἰδόσι, τί ἐστιν, «ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χεῖλη αὐτῶν.» Καὶ γὰρ διελογίσαντο οἱ Φαρισαῖοι· «Ἐὰν εἴπωμεν, Ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ· Διὰ τί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; καὶ ἐὰν εἴπωμεν, Ἐξ ἀνθρώπων, φοβούμεθα τὸν ὄχλον.» Τοῦτο καὶ αὐτὸς διαλογίζῃ· Ἐὰν εἴπωμεν, Οὐκ ἔστι κτίσμα, ἐροῦσι· 28.1301 Διὰ τί οὖν οὐ προσκυνεῖς αὐτῷ; Ἐὰν εἴπω, Κτίσμα, φοβοῦμαι καὶ τὸν ὄχλον. Ὁ γὰρ λαὸς ἅπας λιθοβολῆσει ἡμᾶς, ἀποταξάμενος τῆ κτίσει, καὶ συνταξάμενος Πατρὶ, καὶ Υἱῷ, καὶ ἀγίῳ Πνεύματι. Τί οὖν ποιεῖς; Κτίσμα λέγων κρύπτεις τὸν δόλον, καὶ αὐτὸ κατασκευάζεις εἰρηκῶς· Ἄλλ' οὐ κοινοποιεῖται τοῖς πᾶσι, μοναδικὸν ὄν, τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Οὐ γὰρ ἡ κοινότης τῶν λέξεων κοινοποιεῖται τὰς φύσεις. Ἐπεὶ ἄρα ἔσται ὁμοτιμία ἐν τοῖς κτίσμασιν· ὃ ἐστὶ· Κτίσμα μὲν ἐστίν, οὐκ ἔστι δὲ ὁμότιμον τοῖς κτίσμασιν. Ὡς εἰ ἔλεγέ τις· Ὁ ἥλιος μοναδικὸν ἐστὶν ἄστρον, καὶ οὐκ ἔστιν ὁμότιμον τοῖς ἀστράσι. Πᾶν ἄστρον ἐστὶν ἡμεροφανές, κἂν μὴ κοινοποιῆται τοῖς ἄλλοις ἀστροῖς. Καὶ τί ἐστὶν ἀσεβέστερον τοῦ εἰπεῖν κτίσμα τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, λέγοντος τοῦ Υἱοῦ, ὅτι «Οὐκ ἐστὲ ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.» Αὐτοῦ λέγοντος τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς εἶναι, σὺ πῶς κτίσμα αὐτὸ λέγεις; Πῶς δὲ οὐκ ἀκούεις τοῦ Πατρὸς λέγοντος· «Ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα.» καὶ ἔτι· «Ἴδου ὁ Παῖς μου ὁ ἐκλεκτός, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχὴ μου· θήσω τὸ Πνεῦμά μου ἐπ' αὐτόν;» Καὶ πρὸς τούτοις ὁ Πέτρος λέγει· «Ὑμεῖς ἐπίστασθε τὸ γενόμενον ῥῆμα καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας· ἀρξάμενον γὰρ ἀπὸ Γαλιλαίας μετὰ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐκήρυξεν Ἰωάννης, Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρετ, ὡς ἔχρισεν αὐτόν ὁ Θεὸς Πνεύματι ἀγίῳ καὶ δυνάμει.» Ἄρα τῷ ἑαυτοῦ κτίσματι χρίεται ὁ Υἱός; Καὶ πῶς οὐκ ἀνόητον εἰπεῖν τοῦτο; Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Υἱὸς λέγει· «Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμὲ, οὗ ἕνεκεν

ἔχρι σέ με. Εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με.» Καὶ ὁ Πέτρος δὲ ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν ἀποστόλων λέγει οὕτως· «Τῆ δεξιᾷ οὖν τοῦ Θεοῦ ὑψωθεὶς, τὴν δὲ ἐπαγγελίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος λαβὼν παρὰ τοῦ Πατρὸς, ἐξέχεε τοῦτο, ὃ ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε.» Ἄρα ὁ αὐτὸς ἔκτισε, λαμβάνει παρὰ τοῦ Πατρὸς; καὶ οὐκ ἔσχεν ἐξουσίαν τοῦ ἑαυτοῦ κτίσματος; Ἄλλ' ἔρεῖς· Μεῖζον οὖν ἐστὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ Υἱοῦ; Ἀποκρινόμεθά σοι τοίνυν· Μὴ γένοιτο! Οὐδεὶς ἡμῶν τοῦτο λέγει. Ἄλλ' ἔδει αὐτὸν, δούλου μορφὴν λαβόντα, χρίεσθαι, οὐκ ἔτι ἐλαίῳ τῷ κατὰ τὸ παλαιὸν κατασκευαζομένῳ προστάγματι Θεοῦ, ἀλλ' ἐλαίῳ ἀγαλ λιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους. «Διὰ, γὰρ, τοῦτο, φησὶν ὁ Δαβὶδ, ἔχρισέ σε ὁ Θεός, ὁ Θεός σου, ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου.»— «Διὰ τοῦτο,» ποῖον; ὅτι, Θεός ὢν καὶ Υἱός, μορφὴν δούλου ἔλαβεν. Ἐπειδὴ δὲ προεπηγγελιάμεθα δεικνύναί τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τῆς αὐτῆς φύσεως ὃν Πατρί καὶ Υἱῷ, ἀκολούθως διάλογον ἐκ δύο προσώπων ἐνστησάμενοι, τοῦτο δεῖξαι σπουδάσωμεν, σὺν εὐμενείᾳ αὐτοῦ τοῦ Πνεύματος. Συντυχόντες τινὶ τῶν τὰ αὐτὰ τῷ γράψαντι τὸ σχεδᾶριον φρονούντων, ἔφημεν οὕτως· Μόνος ἔχει τὴν ἀθανασίαν εἴρηται ὁ Θεός παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ· «Ὁ μόνος γὰρ, φησὶν, ἔχει ἀθανασίαν, φῶς 28.1304 οἰκῶν ἀπρόσιτον.» Μακεδ. Ναί. Ὁρθ. Ἔχουσι δὲ καὶ οἱ ἄγγελοι, καὶ ἀρχαί, καὶ ἐξουσίαι, θρόνοι καὶ κυριότητες; Μακεδ. Ναί. Ὁρθ. Πῶς οὖν μόνος ὁ Θεός ἔχει τὴν ἀθανασίαν; Μακεδ. Ὅτι ὁ Θεός αὐτός ἐστιν ἡ ἀθανασία· οἱ δὲ ἄγγελοι μετοχῆ εἰσὶν ἀθανασίας ἀθάνατοι, καὶ οἱ ἀρχάγγελοι, καὶ πάντα τὰ ἐπουράνια. Ὁρθ. Καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔχει ἀθανασίαν, ἢ οὐ; Μακεδ. Καὶ πάνυ. Ὁρθ. Οὕτως ὡς ὁ Πατήρ, ἢ ὡς τὰ ἐπουράνια; Μακεδ. Ὡς ὁ Πατήρ. Ὁρθ. Πῶς οὖν μόνος ὁ Πατήρ ἔχει τὴν ἀθανασίαν; Μακεδ. Ὅτι ἀπαράλλακτός ἐστι κατ' οὐσίαν ὁ Υἱὸς τῷ Πατρί. Ὁρθ. Μόνος οὖν Θεός ὁ Υἱός, ὡς καὶ ὁ Πατήρ, λέγεται διὰ τὸ ἀπαράλλακτον τῆς οὐσίας; Μακεδ. Οὕτως ἔχει τὴν ἀθανασίαν τὸν Υἱὸν ὁμοίως τῷ Πατρί λέγω. Ὁρθ. Ἔχει τε καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ τὴν ἀθανασίαν; Μακεδ. Ἔχει. Ὁρθ. Οὕτως ἔχει ὡς ὁ Πατήρ καὶ ὁ Υἱός, ἢ ὡς ἄγγελοι, καὶ ἀρχαί, καὶ ἐξουσίαι, μετοχῆ καὶ χάριτι; Μακεδ. Ὡς ὁ Πατήρ, καὶ ὁ Υἱός. Ὁρθ. Τῆς αὐτῆς ἄρα φύσεως ἐστὶ Πατρί καὶ Υἱῷ τὸ ἅγιον Πνεῦμα; Μακεδ. Μὴ γένοιτο! Ὁρθ. Οὐκ ἔτι οὖν μόνος ὁ Θεός ἔχει τὴν ἀθανασίαν. Εὐρέθη γὰρ καὶ ἄλλη φύσις οὕτως αὐτὴν ἔχουσα, ὡς αὐτὸς ὁ Θεός. Μακεδ. Πάλιν οὖν τὰ τρία ἐν λέγω. Ὁρθ. Ταῖς ὑποστάσεσιν οὐκ ἐν, ἀλλὰ τρία. Μακεδ. Πῶς οὖν λέγω μίαν φύσιν; Ὁρθ. Ὅτι ὁμοίως ὁ Πατήρ, καὶ ὁ Υἱός, καὶ τὸ Πνεῦμα, τὴν τοῦ Πατρὸς ἀθανασίαν ἔχει. Καὶ ὡς περ Παῦλος, καὶ Πέτρος, καὶ Τιμόθεος, φύσεως μιᾶς εἰσι, καὶ τρεῖς ὑποστάσεις· οὕτως Πατέρα, καὶ Υἱὸν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα, τρεῖς ὑποστάσεις λέγω, καὶ μίαν φύσιν. Μακεδ. Ἀλλὰ τῶν ἀνθρώπων προϋπάρχουσιν ἄλλοι ἄνθρωποι· ἄρα καὶ Πατὴρ, καὶ Υἱός, καὶ ἁγίου Πνεύματος προϋπάρχει ἄλλη φύσις. Ὁρθ. Μὴ γένοιτο! Μακεδ. Πῶς οὖν λέγεις· Οὕτως, ὡς ἐπὶ ἀνθρώπων; Ὁρθ. Τῶν μὲν ἀνθρώπων, Παύλου, καὶ Πέτρου, καὶ Τιμοθέου, προϋπάρχουσιν ἄνθρωποι, καὶ τῶν πρὸ αὐτῶν ἄλλοι· τοῦ δὲ Ἀδάμ οὐ προϋπάρχει ἄλλος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Θεός. Πατὴρ δὲ καὶ Υἱός, καὶ ἁγίου Πνεύματος οὐδὲν προϋπάρχει· ἀλλ' ἐκ τοῦ Πατρὸς ὁ Υἱὸς γεγέννηται, καὶ τὸ Πνεῦμα ἐκπορεύεται. Μακεδ. Οὐκ ἔστιν οὖν τοῦ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα; Ὁρθ. Πάντα μὲν τὰ τοῦ Πατρὸς, εἰσὶ καὶ τοῦ Υἱοῦ. Καὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος λέγει καὶ τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ εἶναι τὸ Πνεῦμα, οὕτως λέγων· «Ἑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκί, ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἴπερ Πνεῦμα Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. Εἰ δέ τις Πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. Εἰ δὲ Χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν δι' ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην. Εἰ δὲ τὸ Πνεῦμα τοῦ ἐγείροντος Χριστὸν Ἰησοῦν ἐκ τῶν νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ Πνεύματος ἐν ὑμῖν.» Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Υἱὸς εἶπε, τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ εἶναι τὸ Πνεῦμα. Μακεδ. Πῶς;

Ὁρθ. «Οὐ γάρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.» Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Πατὴρ ἑαυτοῦ λέγει τὸ Πνεῦμα διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· 28.1305 «Ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματος τός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα.» Μακεδ. Ὁ Υἱὸς ἐστὶν ὁ λέγων. Ὁρθ. Ἀνάγνωθι τὸν Ἀπόστολον, ἵνα ἀκούσῃς αὐτοῦ. Λέγει γὰρ οὕτως, γράφων τῷ ἑαυτοῦ μαθητῇ· «Ὅτε δὲ ἐπεφάνη ἡ χάρις τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ, οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸ αὐτοῦ ἔλεος ἔσωσεν ἡμᾶς, διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως Πνεύματος ἁγίου, οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν.» Μακεδ. Ἡμεῖς οὐ δυνάμεθα εἰπεῖν μίαν φύσιν Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος. Ὁρθ. Ὁμολογεῖς καὶ αὐτὸς τὸν Πατέρα εἶναι ἅγιον, περὶ οὗ εἴρηται· «Ἅγιος ὁ ἐν ἁγίοις ἀναπαυόμενος.» Μακεδ. Ναί. Ὁρθ. Οὕτως λέγεις ἁγίους τοὺς ἀγγέλους, ὡς τὸν Πατέρα; Μακεδ. Οἱ ἄγγελοι μετοχῇ ἁγιασμοῦ εἰσὶν ἅγιοι· ὁ δὲ Πατὴρ φύσει ἐστὶν ἅγιος. Ὁρθ. Οὕτως, ὡς οἱ ἄγγελοι μετοχῇ εἰσὶν ἅγιοι, ἅγιος ὁ Υἱὸς, ἢ ὡς ὁ Πατήρ; Μακεδ. Ὡς ὁ Πατήρ· κατὰ πάντα γὰρ αὐτὸν ὅμοιον λέγω. Ὁρθ. Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον οὕτως λέγεις ἅγιον, ὡς τοὺς ἀγγέλους, ἢ ὡς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν; Μακεδ. Ὡς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν. Ὁρθ. Τῆς αὐτῆς ἄρα φύσεώς ἐστι Πατὴρ καὶ Υἱὸς; Μακεδ. Καὶ εἰ ἀληθῶς, ὡς λέγετε, μία φύσις ἐστὶ· καθέζεσθαι δὲ ὁ Υἱὸς ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς· ποῦ καθέζεται τὸ Πνεῦμα; Ὁρθ. Σὺν αὐτῷ τῷ Χριστῷ. Εἰ γὰρ ἡμεῖς, ὡς λέγει Παῦλος, συγκαθεζόμεθα, δηλὸν ὅτι καὶ τὸ Πνεῦμα· διὰ γὰρ αὐτὸ καὶ ἡμεῖς. Μακεδ. Ποῦ γέ γραπται, ὅτι καὶ ἡμεῖς συγκαθεζόμεθα; Ὁρθ. Ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολῇ γέγραπται· «Καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι, συνεζωποποίησε τῷ Χριστῷ, καὶ συνήγειρε, καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.» Ἀδύνατον δὲ συγκαθίσει τινὰ τῷ Χριστῷ μὴ γενόμενον ναὸν τοῦ Πνεύματος. Εἰ δὲ ὁ ναὸς συκαθέ ζεται, τί ἂν εἴποις περὶ τοῦ ἐνοικούντος Πνεύματος; Μακεδ. Ἀποστολικὸν τὸ Πνεῦμά ἐστιν· ἀποστέλλεται γάρ. Ὁρθ. Ὁ γὰρ Υἱὸς οὐκ ἀποστέλλεται; Μακεδ. Ναί. Ὁρθ. Μὴ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἀπεστάλη; Μακεδ. Οὐ· πανταχοῦ γὰρ λέγω εἶναι τὸν Υἱὸν καὶ τὸν Πατέρα. Ὁρθ. Τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐ πανταχοῦ λέγεις; Μακεδ. Ναί. Ὁρθ. Εἰ πανταχοῦ ἐστὶν ὁ Πατήρ, καὶ πανταχοῦ ἐστὶν ὁ Υἱὸς, καὶ πανταχοῦ τὸ Πνεῦμα· τῆς αὐτῆς φύσεώς ἐστι τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ τὸ Πνεῦμα. Μακεδ. Ἐπειδὴ καὶ ὁ διάβολος πανταχοῦ ἐστὶ, τῆς αὐτῆς φύσεώς ἐστι Πατὴρ καὶ Υἱὸς; Ὁρθ. Οὐκ ἔστι πανταχοῦ ὁ διάβολος· οὔτε γὰρ ἐν τῷ οὐρανῷ ἐστὶν, οὔτε ἐν πάσῃ τῇ γῆ· ἀλλ' ὡσπερ τις τύραννος ἐν τόπῳ τινὶ ὦν, διὰ τῶν προσταγμάτων ἑαυτοῦ ἀποστέλλων ὑπηκόους, πανταχοῦ κρατεῖν λέγεται, ἔνθα εἰσὶν αἱ ὑπηρετούμεναι αὐτῷ δυνάμεις· καὶ τῇ μὲν ὑποστάσει ἐν ἐνὶ τόπῳ ἐστὶ· τῇ δὲ ἐνεργείᾳ τοῦ θελήματος πανταχοῦ ὅπου δ' ἂν κρατῇ, εἶναι λέγεται· οὕτως καὶ ὁ διάβολος τῇ μὲν ὑποστάσει περὶ 28.1308 ἔρχεται ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, τῇ δὲ ἐνεργείᾳ τοῦ θελήματος πανταχοῦ γῆς, ἐνεργουμένου τοῦ θελήματος αὐτοῦ ἐν «τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας, διὰ τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ἐξουσιῶν, καὶ τῶν κοσμοκρατόρων τοῦ σκότους.» Πατὴρ δὲ, καὶ Υἱὸς, καὶ ἅγιον Πνεῦμα, οὐσία, καὶ δυνάμει, καὶ δόξῃ πανταχοῦ, καὶ ἐν πᾶσι, καὶ διὰ πάντων εἰσὶν. Εἰ δὲ τοῦτο, μία ἄρα οὐσία Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος. Μακεδ. Πατὴρ μὲν καὶ Υἱὸς οὐσία καὶ βουλῇ καὶ δυνάμει καὶ δόξῃ πανταχοῦ καὶ ἐν πᾶσι· τὸ δὲ Πνεῦμα ἐκεῖ ἐστὶν, ἔνθα ἀποστέλλεται. Ὁρθ. Ὅτε οὖν κατῆλθεν ἐν τῷ ὑπερώῳ ἔνθα ἦσαν οἱ μαθηταί, καὶ ἐκάθισεν ἐφ' ἓνα ἕκαστον αὐτῶν, οὐκ ἦν καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ; Μακεδ. Ὁ γὰρ Γαβριήλ, ὅτε ἀπεστάλη πρὸς τὴν Μαρίαν, οὐκ ἦν καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ; Ὁρθ. Οὐσία, οὐ· διανοία, ναί. Μακεδ. Οὕτω λέγω καὶ τὸ Πνεῦμα. Ὁρθ. Καὶ πῶς ἀκούεις τοῦ λέγοντος, ὅτι «Πνεῦμα Κυρίου πε πλήρωκε τὴν οἰκουμένην· καὶ τὸ συνέχον πάντα γινώσιν ἔχει φωνῆς;» Τί δὲ ἐστὶ τὸ τὴν τοῦ Θεοῦ γινώσιν ἔχον, ἀλλ' ἢ τὸ Πνεῦμα, περὶ οὗ εἴρηται· «Πνεῦμα γνώσεως καὶ

εὐσεβείας;» Μακεδ. Ἁγιαστικόν ἐστὶ τὸ Πνεῦμα. Ὁρθ. Ὁ γὰρ Πατὴρ οὐχ ἀγιάζει; Ἡ οὐγγραπται ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις· «Πάτερ, ἀγιάσον αὐτούς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου;» Καὶ διὰ τοῦ προφήτου λέγει· «Ἐγὼ Κύριος ἀγιάζων αὐτούς.» Μακεδ. Ναὶ, ἀγιάζει καὶ ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱός. Ὁρθ. Εἰ ἀγιάζει ὁ Πατὴρ καὶ ἀγιάζει καὶ ὁ Υἱός, καὶ ἀγιάζει καὶ τὸ Πνεῦμα· τῆς αὐτῆς ἄρα φύσεώς ἐστὶ Πατὴρ καὶ Υἱὸς· ὧν γὰρ ἡ αὐτὴ ἐνέργεια, καὶ ἡ αὐτὴ φύσις. Μακεδ. Ἡμεῖς ὀδηγητικὸν λέγομεν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ὁ δὲ ὀδηγῶν πρὸς ἄλλον ὀδηγεῖ. Ὁρθ. Οὐχ ὀδηγεῖ οὖν ὁ Θεός; Μακεδ. Ποῦ γέγραπται; Ὁρθ. Ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν χερουβὶμ τίς ἐστὶ; Μακεδ. Ὁ Θεός. Ὁρθ. Ἄκουε οὖν τοῦ Δαβὶδ λέγοντος;» Ὁ ποιμαίνων τὸν Ἰσραὴλ, πρόσχες· ὁ ὀδηγῶν ὡσεὶ πρόβατον τὸν Ἰωσήφ, ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν χερουβὶμ, ἐμφάνηθι.» Ἀκούεις, ὅτι καὶ ποιμαίνει καὶ ὀδηγεῖ ὁ Θεός; Μακεδ. Ναὶ, ποιμαίνει καὶ ὀδηγεῖ ὁ Θεός· ἀλλὰ πρὸς ἑαυτὸν ὀδηγεῖ. Τὸ δὲ Πνεῦμα οὐ πρὸς ἑαυτὸν, ἀλλὰ πρὸς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν ὀδηγεῖ. Ὁρθ. Ὁ γὰρ Θεὸς οὐ πρὸς πᾶσαν ἀλήθειαν ὀδηγεῖ; Μακεδ. Ἄλλ' αὐτός ἐστιν ἀληθῶς ἡ πᾶσα ἀλήθεια. Ὁρθ. Τὴν αὐτὴν ἄρα ὀδηγεῖ ὀδηγίαν, ἢν ὀδηγεῖ τὸ Πνεῦμα. Ὡν δὲ ἡ αὐτὴ ἐνέργεια, καὶ ἡ αὐτὴ φύσις. Οὐδὲ γὰρ δύνῃ εἰπεῖν, ὅτι τὸ μὲν Πνεῦμα ἄλλως ὀδηγεῖ, ὁ δὲ Θεὸς πρὸς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν· τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ εἰρηκότος, ὅτι αὐτὸ τὸ Πνεῦμα ὀδηγεῖ ἡμᾶς πρὸς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. Μακεδ. Ἄλλ' εἶπον, ὅτι ὁ Θεός ἐστιν ἡ πᾶσα ἀλήθεια, καὶ αὐτὸς πρὸς ἑαυτὸν ὀδηγεῖ, τὸ δὲ Πνεῦμα οὐ πρὸς ἑαυτὸ, ἀλλὰ πρὸς πᾶσαν ἀλήθειαν, ὃ ἐστὶ πρὸς τὸν Θεόν. Ὁρθ. Καὶ εἰ ὁ Θεὸς πρὸς ἑαυτὸν ὀδηγεῖ, τίς ἡ χρεία τῆς τοῦ Πνεύματος ὀδηγίας; Μακεδ. Πρῶτον ὀδηγεῖ τὸ Πνεῦμα, καὶ τότε ὁ Θεός. Ὁρθ. Εἰ ὁ ὀδηγῶν πρὸς ἄλλον τινὰ ὀδηγεῖ, 28.1309 ὀδηγεῖ δὲ τὸ Πνεῦμα πρὸς τὸν Θεόν· καὶ ὁ Θεός, ὀδηγῶν, πρὸς ἄλλον τινὰ ὀδηγεῖ. Μακεδ. Εἶπον, ὅτι πρὸς ἑαυτόν. Ὁρθ. Οὐκ ἄρα ὁ ὀδηγῶν, πρὸς ἄλλον τινὰ ὀδηγεῖ, ἀλλὰ πρὸς ἑαυτόν. Εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὸ Πνεῦμα ὀδηγοῦν, καὶ πρὸς ἑαυτὸ ὀδηγεῖ, καὶ πρὸς τὸν Πατέρα, καὶ πρὸς τὸν Υἱόν. Ἡ γὰρ πᾶσα ἀλήθεια, πρὸς ἣν ὀδηγοῦμεθα, ἢ εἰς Πατέρα καὶ Υἱόν καὶ ἅγιον Πνεῦμά ἐστὶν ὀδηγία· κἂν ὀδηγῇ ὁ Πατὴρ, πρὸς ἑαυτόν ὀδηγεῖ· κἂν ὀδηγῇ τὸ Πνεῦμα, πρὸς ἑαυτὸ ὀδηγεῖ. Μακεδ. Ἄλλ' εἶπον, ὅτι πρῶτον ὀδηγεῖ τὸ Πνεῦμα, καὶ τότε ὁ Θεός. Ὁρθ. Ἄλλ' εἰ τὴν αὐτὴν ὀδηγίαν ὀδηγεῖ τῷ Θεῷ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὧν ἡ αὐτὴ ἐνέργεια, ἢ αὐτὴ φύσις. Μακεδ. Ἀλλὰ τοῦτο ζητεῖται, εἰ πρῶτον τὸ Πνεῦμα ὀδηγεῖ, καὶ τότε ὁ Θεός. Ὁρθ. Εἶπον, ὅτι οὐδὲν ποιεῖ, κἂν πρῶτον τὸ Πνεῦμα ποιῇ, κἂν πρῶτον ὁ Θεός, ὅπερ οὐκ ἔστι κοινόν· μᾶλλον γὰρ εὐρεθήσεται ἐν τοῖς πλείοσιν ὁ Θεός πρῶτος ὀδηγῶν τοῦ Πνεύματος κατὰ τὸν σὸν λόγον. Ἡμεῖς γὰρ λέγομεν τὴν αὐτὴν καὶ κατὰ ταυτὸν εἶναι ὀδηγίαν Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος. Ἐπεὶ δὲ σὺ μερίζεις τὸν καιρὸν καὶ τὴν ὀδηγίαν, εἶπε παρὰ τίνος ὠδηγήθη πρῶτου Ἀδάμ, μένων ἐν τῷ παραδείσῳ πρὸ τῆς παραβάσεως ἐργά ζεσθαι αὐτὸν καὶ φυλάττειν· παρὰ τοῦ Πατρὸς, ἢ παρὰ τοῦ Υἱοῦ, ἢ παρὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος; Μακεδ. Παρὰ τοῦ Πνεύματος. Ὁρθ. Καίτοιγε εἴρηται· «Καὶ ἔθετο αὐτὸν ὁ Θεός ἐν τῷ παραδείσῳ ἐργάζεσθαι καὶ φυλάττειν.» Οὐκοῦν καὶ ἄκων ὁμολογεῖς Θεὸν εἶναι τὸ Πνεῦμα· ἐπειδὴ αὐτὸ πρῶτον ὀδηγεῖν λέγεις. Μακεδ. Ὁ Θεός ἐν τῷ Πνεύματι ὀδηγεῖ. Ὁρθ. Καὶ πῶς γέγραπται· «Ὁ ὀδηγήσας ὡς πρόβατα τὸν λαόν σου ἐν χειρὶ Μωσέως καὶ ἐν βραχίονι Ἀαρών;» Μὴ ἡ χεὶρ Μωσέως τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιόν ἐστι; Μακεδ. Εἰ μία φύσις ἐστὶ Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος, δύναται καὶ γεννῆσαι καὶ κτίσαι τὸ Πνεῦμα. Ὁρθ. Μίαν λέγεις φύσιν Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος εἶναι, ἢ οὐδὲ τοῦτο λέγεις; Μακεδ. Μίαν οὐ λέγω· ὁμοίαν δὲ λέγω. Ὁρθ. Ὅμοίαν λέγεις, ὡς χρυσοῦ καὶ χαλκοῦ; Μακεδ. Μὴ γένοιτο! Ὁρθ. Ἄλλ' ὡς τί; Μακεδ. Ὡς χρυσοῦ καὶ χρυσοῦ. Ὁρθ. Τοῦτο οὖν ἐστὶ μία φύσις. Ὅλως δὲ οὕτως ὁμοίον λέγεις τὸν Υἱόν τῷ Πατρὶ, ὡς χρυσοῦν χρυσοῦ; Μακεδ. Ναί. Ὁρθ. Ἐάνοῦν θελήσῃ ὁ Υἱός, τῆς αὐτῆς ὧν φύσεως τῷ Πατρὶ, δύναται γεννῆσαι Υἱόν; Μακεδ. Ναί, δύναται· ἀλλ' ἵνα μὴ θεογονίαν

διδαχθῶμεν, τοῦτο οὐ ποιεῖ. Ὁρθ. Οὐδὲν ἄρα κωλύει τῆς αὐτῆς εἶναι φύσεως τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ μήτε γεννᾶν, μήτε κτίζειν, ἵνα μὴ θεογονίαν, ὡς ἔφη, μήτε πολυ θεΐαν διδαχθῶμεν. Ἄ μέντοιγε θέλει ὁ Πατήρ, κτίζει ὁ Υἱός, ἀγιάζει τὸ Πνεῦμα. Καὶ τοῦτό ἐστι τὸ, «Τῷ Λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ Πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν.» Οὔτε ὁ Πατήρ, βοηθείας δεόμενος, κτίζει διὰ τοῦ Υἱοῦ, οὔτε ὁ Υἱός, βοηθείας χρήζων, κτίζει διὰ τοῦ Πνεύματος· ἀλλ' ἵνα ἐκ τῶν γιγνομένων δειχθῆ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος ἡ ταυτότης. Ὅτι δὲ δύναται κτίσαι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐδείχθη ἐκ τοῦ 28.1312 Κυριακοῦ σώματος, τοῦ ἀγγέλου εἰρηκότος· «Τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματος ἐστὶν ἁγίου.» Μακεδ. Καὶ ὁ Πατήρ Πνεῦμα ἅγιόν ἐστι, καὶ ὁ Υἱός· καὶ ὅταν λέγει, Ἐκ Πνεύματος ἐστὶν ἁγίου, τοῦ Υἱοῦ λέγει, οὐχὶ δὲ τοῦ Πνεύματος, περὶ οὗ ὁ λόγος. Ὁρθ. Ἀνάγνωθι τὸν τόπον τοῦ Εὐαγγελίου, ἵν' ἀκούσης τοῦ ἀγγέλου λέγοντος τῇ Μαρίᾳ· «Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ» ποῖον; περὶ οὗ ὁ λόγος, ἢ περὶ Υἱοῦ, ἢ καὶ περὶ ἄλλου τινὸς Πνεύματος ἁγίου; Καὶ γὰρ οἱ ἅγιοι ἄγγελοι πνεύματά εἰσιν ἅγια. Μα κεδ. Πνεῦμα ἅγιον λέγει αὐτὸ τὸ Πνεῦμα, εἰς ὃ βαπτίζομεθα. Ὁρθ. Ἐκ τούτου ἄρα τοῦ Πνεύματος τὸ Κυριακὸν σῶμα λέγει ὁ Γαβριήλ γεγεννησθαι. Οὐ γὰρ ἄλλο αὐτῇ ἐπῆλθε, καὶ ἄλλο τὴν χάριν εἰργάσατο· ἀλλὰ τὸ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματος ἁγίου ἐστὶ, δηλονότι τοῦ ἐπελθόντος αὐτῇ. Μακεδ. Καὶ πῶς λέγει· «Ἡ Σοφία ὠκοδόμησεν ἑαυτῇ οἶκον;» Ὁρθ. Τοῦτο γὰρ ἐστὶν, ὃ λέγομεν ἡμεῖς, ὅτι Πάντα τὰ τοῦ Πατρὸς ἔργα, εἰσὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τὰ τοῦ Υἱοῦ λέγονται εἶναι τοῦ Πνεύματος· ἐπειδὴ μία ἐστὶ δύναμις τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ ἐνεργουμένη. Ἀμέλει Παῦλος λέγει· «Ἄλλους μὲν ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους·» καὶ πάλιν ὁ αὐτός· «Πέμφας ἀπὸ τῆς Μιλήτου εἰς τὴν Ἐφεσον, μετ' εστειλάτο τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐκκλησίας,» καὶ λέγει αὐτοῖς; «Προσέχετε ἑαυτοῖς, καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς ἔθετο τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ.» Ὁρᾶς, ὅτι, οὐς ἔθετο ὁ Θεός, ἔθετο τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ οὐς ἔθετο τὸ Πνεῦμα, ἔθετο ὁ Θεός· καὶ οὐκ ἄλλους τὸ Πνεῦμα, καὶ ἄλλους ὁ Θεός, ἀλλ' αὐ τοὺς οὐς ἔθετο ὁ Θεός, ἔθετο τὸ Πνεῦμα; Εἰ δὲ οὐς ἔθετο ὁ Θεός, ἔθετο τὸ Πνεῦμα, ἢ αὐτὴ ἄρα ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος. Ὡν δὲ ἡ αὐτὴ ἐνέργεια, ἢ αὐτὴ καὶ φύσις. Μακεδ. Καίτοιγε ὁ Θεός ἐστὶν ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσι. Γέγραπται γάρ· «Διαιρέσεις χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ Πνεῦμα· καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσιν, ὃ δὲ αὐτὸς Κύριος· καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσιν, ὃ δὲ αὐτὸς Θεός ἐστὶν, ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν.» Ὁρθ. Εἶπε τὰ ἐξῆς, ἵνα ἀκούσης· «Ἐκάστῳ δὲ δίδοται ἢ φανέρωσις τοῦ Πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον. Ὡ μὲν γὰρ δίδοται διὰ τοῦ Πνεύματος λόγος σοφίας· ἄλλῳ δὲ λόγος γνώσεως κατὰ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα· ἑτέρῳ δὲ πίστις ἐν τῷ αὐτῷ Πνεύματι· ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων ἐν τῷ αὐτῷ Πνεύματι· ἄλλῳ δὲ ἐνεργήματα· ἑτέρῳ δὲ προφητεία· ἄλλῳ δὲ διακρίσεις πνευμάτων· ἑτέρῳ δὲ γένη γλωσσῶν. Πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστῳ καθὼς βούλεται.» Βούλεται δὲ ἃ βούλεται ὁ Πατήρ καὶ ὁ Υἱός· καὶ διὰ τοῦτο λέγομεν βουλήν μίαν. Ὡν δὲ τὸ αὐτὸ βούλημα καὶ ἡ αὐτὴ ἐνέργεια, ἢ αὐτὴ καὶ ἡ φύσις. Μακεδ. Οὐκοῦν καὶ Θεός ἐστὶ τὸ Πνεῦμα; Ὁρθ. 28.1313 Τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτῆς τῆς ἀκολουθίας ὠμολόγησας. Ἐκεῖνο δὲ γίνωσκε, ὅτι τὸ Θεὸν εἶναι δευτερόν ἐστι τῆς φύσεως. Καὶ γὰρ ἡμεῖς, ἐὰν μιμηταὶ γενώμεθα τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸν Παῦλον θεοὶ μὲν γινόμεθα· τῆς δὲ αὐτῆς φύσεως γενέσθαι οὐ δυνάμεθα. Μακεδ. Καὶ αὐτὸ οὖν τὸ Πνεῦμα κατὰ μίμησιν καὶ χάριν λέγεις εἶναι Θεόν; Ὁρθ. Μὴ γένοιτό μοι ἐπίκτητόν τι εἰπεῖν ἐπὶ τοῦ Πνεύματος! οὔτε γὰρ τὸ ἅγιον, οὔτε τὸ ἀθάνατον, οὔτε τὸ ἀγαθόν, οὔτε ἄλλο τι τῶν περὶ τὸν Θεὸν θεωρουμένων λέγω εἶναι ἐπίκτητον τῷ ἁγίῳ

Πνεύματι· ἀλλὰ φύσει ἅγιον, φύσει ἀγαθόν, φύσει ἄφθαρτον, φύσει ἀθάνατον, ὡς Πνεῦμα Θεοῦ καὶ ἐξ αὐτοῦ πηγάζον, ἤτοι ἐκπορευόμενον. Μακεδ. Ἄει οὖν ἐκπορεύεται παρ' αὐτοῦ; Ὁρθ. Ἴνα μὴ νομίσης, ὅτι ἤρξατο τοῦ ἐκπορεύεσθαι καὶ πέπαυται, διὰ τοῦτο εἴρηται· Ὁ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται· ἵνα μήτε ἀρχὴν, μήτε τέλος ἐπιζητήσης τῆς ἐκπορεύσεως. Τοῦτο καὶ περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Υἱοῦ σημαινόμενον εὐρήσεις. Οὐ γὰρ εἶπε, Πρὸ δὲ πάντων ἐγέννησέ με, ἀλλὰ Γεννᾶ με· ἵνα μήτε ἀρχὴν τῆς γεννήσεως, μήτε τέλος ἐπιζητήσης. Μακεδ. Δύο οὖν εἰσιν Υἱοί; Ὁρθ. Μὴ γένοιτο! Μακεδ. Εἰ ἀληθῶς καὶ ὁ Υἱὸς ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ τὸ Πνεῦμα, δύο εἰσὶν ἀδελφοί. Ὁρθ. Ἄλλ' ὁ μὲν Υἱὸς γεγέννηται, τὸ δὲ Πνεῦμα ἐκπορεύεται. Μακεδ. Καὶ τίς ἡ διαφορὰ τῆς γεννήσεως καὶ τῆς ἐκπορεύσεως; Ὁρθ. Τὴν διαφορὰν μὴ περιεργάζου· οὐ γὰρ καταληπτὴ, ἀλλ' ἃ προσετάγη σοι, ταῦτα διανοοῦ, καὶ περαιτέρω τούτων μὴ ἐξέταζε. Προσετάγη δέ σοι τὸ πιστεύειν, ὅτι ὁ Υἱὸς γεννᾶται, καὶ τὸ Πνεῦμα ἐκπορεύεται· τὰ δὲ ἄλλα πάντα, οὐρανὸς, γῆ, θάλασσα, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς λογικὰ καὶ ἄλογα, κτίσματά εἰσι, κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ κτισθέντα· «Αὐτὸς γὰρ εἶπε, καὶ ἐγεννήθησαν· αὐτὸς ἐν ετείλατο, καὶ ἐκτίσθησαν.» Μακεδ. Οὐδὲ ἐγὼ λέγω, ὅτι τὸ Πνεῦμα κτίσμα ἐστίν· ἀλλ' οὖν οὐ Θεὸν αὐτὸ λέγω. Ὁρθ. Ἐν ἔσο γινώσκων, ὅτι διὰ τοῦτο σὺ αὐτὸς οὐκ εἶ Θεὸς τῆ φύσει, ἐπειδὴ κτίσμα Θεοῦ, ὡς εἰ μὴ ἦς κτίσμα, Θεὸς ἂν ἦς τῆ φύσει. Μακεδ. Ἄλλ' οὐδαμοῦ γέγραπται, ὅτι Θεὸς ἐστὶ τὸ Πνεῦμα. Ὁρθ. Δῶμεν, ὅτι οὐ γέγραπται τὸ «Θεός.» Σὺ δὲ τὴν φύσιν ὁμολογεῖ, καὶ τὰς θεϊκὰς ἐνεργείας, καὶ ἀρκεῖ μοι πρὸς τὴν ὁμολογίαν τῆς θεότητος. Μακεδ. Διὰ τί ὁ οὐ γέγραπται, σὺ λέγεις; Ὁρθ. Γέγραπται μὲν, σὺ δὲ τὴν φύσιν ὁμολογεῖ· καὶ εἰ μὴ γέγραπται, αὐτὴ ἡ φύσις τὸ ὄνομα ἐπόμενον ἔχει· ὡς γὰρ ἐὰν ὁμολογηθῆ Πνεῦμα ἐνυπόστατον, ἁγιαστικόν, ἄκτιστον, Θεός ἐστὶ, κἂν μὴ θέλης. Μακεδ. Ποῦ γέγραπται, ὅτι Θεός τὸ Πνεῦμα ἐστίν; Ὁρθ. Ἐνθα γέγραπται τὸ ὅμοιον κατ' οὐσίαν. Μακεδ. Ἄλλ' οἱ Πατέρες ἡμῶν τὸ ὁμοούσιον κατ' οὐσίαν εἶπον περὶ τοῦ Υἱοῦ. Ὁρθ. Ἀπὸ τῆς ἐννοίας τῆς Γραφῆς κινούμενοι, ἢ ἀπὸ ἰδίας αὐθεντίας εἰρήκασι τὸ μὴ γεγραμμένον; Μακεδ. Ἀπὸ τῆς ἐννοίας τῆς Γραφῆς κινούμενοι. Ὁρθ. Καὶ ἡ ἐννοία τῆς Γραφῆς διδάσκει τὸ ἄκτιστον Πνεῦμα ἐκ Θεοῦ ὄν, καὶ 28.1316 ζωοποιόν, καὶ ἁγιαστικόν θεῖον εἶναι Πνεῦμα. Μακεδ. Καὶ ἡμεῖς θεῖον αὐτὸ λέγομεν, ἀλλ' οὐ Θεόν. Ὁρθ. Τὸ δὲ θεῖον Πνεῦμα, ἄκτιστον ὄν, τί ἄλλο ἐστὶν ἢ Θεός; Μακεδ. Ἄλλο ἐστὶ θεῖον, καὶ ἄλλο Θεός. Ὁρθ. Ἐὰν λέγει ἡ Γραφή, «Πνεῦμα θεῖον τὸ ποιήσαν με,» οὐ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον λέγει; Μακεδ. Οὐ· ὁ γὰρ Θεός ἐστὶν ὁ ποιήσας τὸν ἄνθρωπον. Ὁρθ. Οὐχὶ δὲ τὸ Πνεῦμα; Μακεδ. Ὁ Θεὸς οὖν θεῖόν ἐστὶ Πνεῦμα; Ὁρθ. Ναί. Εἰ δὲ ὁ Θεὸς Πνεῦμα θεῖον εἴρηται ἐν τῇ Γραφῇ, οὔτε δὲ ἄγγελος, οὔτε ἀρχάγγελος, οὔτε ἄλλη τις δύναμις εἴρηται θεῖον ἐν τῇ Γραφῇ· μόνος δὲ ὁ Θεὸς καὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ θεῖον εἴρηται· οὐκ ἄρα τὸ θεῖον ἄλλο τί ἐστὶ παρὰ τὸ, Θεός. Καὶ Παῦλος δὲ ἐν ταῖς Πράξεσιν οὕτως λέγει· «Γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ Θεοῦ, οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν χρυσοῦ ἢ ἀργύρου, ἢ λίθου χαράγματος τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον.» Ὁρθ. ὅτι ὁ Θεὸς θεῖον, καὶ τὸ θεῖον Θεός; Καὶ ὁ Ἰωβ δὲ θεῖον εἶπε τὸ Πνεῦμα, οὕτως λέγων· «Ζῆ Κύριος, ὃς οὕτω με κέκρικε, καὶ ὁ παντοκράτωρ, ὁ πικράνας μου τὴν ψυχὴν. Εἰ μὴ ἔτι τῆς πνοῆς μοι ἐνούσης, Πνεῦμα δὲ θεῖόν μοι ἐν ῥίσι, μὴ λαλήσαι τὸ στόμα μου ἄδικα»– «Ζῆ Κύριος» λέγων, τὸν Υἱόν· καὶ «ὁ παντοκράτωρ,» τὸν Πατέρα· «Πνεῦμα τὸ θεῖον,» τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Μακεδ. Τρία οὖν ἴσα λέγεις; Ὁρθ. Τῆ πατρότητι, οὐ· τῆ υἰότητι, οὐ· τῆ φύσει, ναί. Μακεδ. Πῶς οἶόν τε; Ὁρθ. Ὡς ἀποδέδεικται. Μακεδ. Πῶς ἀποδέδεικται; Ὁρθ. Ὅτι τὸ Πνεῦμα ὁμοίως Πατρὶ καὶ Υἱῷ οὐσία καὶ δυνάμει καὶ βουλῇ καὶ δόξῃ πανταχοῦ ἐστὶν, ὁμοίως ὀδηγεῖ πρὸς πᾶσαν ἀλήθειαν, ὁμοίως ἀγιάζει, ὁμοίως τὰ πάντα ἐν πᾶσιν ἐνεργεῖ. Ὡν δὲ ἡ αὐτὴ ἐνέργεια, ἡ αὐτὴ φύσις. Μακεδ. Πῶς οὖν εἴρηται· «Οὐ λαλήσει ἅψ' ἑαυτοῦ,

ἀλλ' ὅσα ἀκούσει, λαλήσει;» Ὁρθ. Ὅτι καὶ ὁ Υἱὸς λέγει· «Ὁ πέμψας με ὁ Πατὴρ ἐντολήν μοι δέδωκε, τί εἶπω καὶ τί λαλήσω.» Τοῦτο δὲ μάλιστα τὴν αὐτὴν δείκνυσι φύσιν Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος. Μακεδ. Πῶς; Ὁρθ. Ὅτι πᾶσα ἡ γεννητὴ φύσις, ἡ οὕσα λογικὴ, καὶ ἀφ' ἑαυτῆς λαλεῖ· ὡς ὅταν λέγῃ ὁ Ἀβραάμ· «Μὴ τι, Κύριε, ἐὰν λαλήσω ἔτι ἄπαξ;» καὶ ὁ Μωσῆς· «Ἰσχνόφωνος καὶ βραδύγλωσσός εἰμι;» καὶ τὸ, «Δέομαί σε, Κύριε, προχέρισαι ἄλλον;» καὶ ὡς Ἱερεμίας· «Νεώτερός εἰμι, καὶ οὐ δύναμαι προφητεύειν;» ὥστε λέγειν αὐτῷ τὸν Θεόν· «Μὴ λέγε, ὅτι Νεώτερός εἰμι ἐγώ.» Καὶ ὁ Ἰωάννης, ἀφ' ἑαυτοῦ βουλευσάμενος, ἀνέβη εἰς πλοῖον, τοῦ φυγεῖν εἰς Ταρσεῖς ἀπὸ προσώπου Κυρίου. Τὸ δὲ Πνεῦμα οὐχ οὕτως· οὐδὲ γὰρ ἔχει φύσιν τοῦ ἕτερον ἔχειν θέλημα, ὅπερ οὐκ ἔστι τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ πάντα, ὅσα ἂν λαλή, τοῦ Θεοῦ εἰσι λόγια. Καὶ διὰ τοῦτο εἴρηται· «Οὐ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ.» Καὶ γὰρ καὶ περὶ τοῦ Υἱοῦ τὸ αὐτὸ εἴρηται· ἐπειδὴ μὴ ἔστιν ἐν αὐτῷ ἄλλο τι θέλημα, ὃ οὐκ ἔστι τοῦ Πατρὸς. Μακεδ. Οὐκ ἔχει οὖν ἴδιον θέλημα τὸ Πνεῦμα; Ὁρθ. Ἀπεξενωμένον τοῦ 28.1317 Θεοῦ μὴ γένοιτο εἰπεῖν! Μακεδ. Ἀλλὰ πῶς οὐκ ἔχει θέλημα ἴδιον; Ὁρθ. Τὸ τοῦ Θεοῦ θέλημα τοῦ Πνεύματος ἔστι θέλημα. Οὐ γὰρ ἀγνοεῖ τὸ τοῦ Θεοῦ θέλημα· ἀλλ' ὃ θέλει ὁ Πατὴρ, τοῦτο θέλει καὶ τὸ Πνεῦμα· πάντα γὰρ οἶδε τὰ τοῦ Θεοῦ, ὡς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὰ τοῦ ἀνθρώπου. Μακεδ. Καίτοιγε καὶ ὁ Υἱὸς λέγει· «Οὐκ ἦλθον ποιῆσαι τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με.» Ὁρθ. Τί δὲ ἦν τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντος αὐτόν, ὃ ἦλθε ποιῆσαι; Μακεδ. Ἡ σωτηρία τοῦ κόσμου. Ὁρθ. Τοῦτο καὶ ποιῶν οὐ ποιεῖ τὸ ἑαυτοῦ θέλημα, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντος αὐτόν. Μακεδ. Αὐτὸς λέγει, ὅτι οὐκ ἦλθον ποιῆσαι τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. Ὁρθ. Ἀνάγκη οὖν πᾶσα ἐναντίον εἶναι θέλημα ἐν αὐτῷ, ὃ ἐκώλυεν, ἵνα τὸ τοῦ πέμψαντος ποιῆσῃ. Μακεδ. Μὴ γένοιτο! οὐ λέγω ἐναντίον εἶναι θέλημα τοῦ Υἱοῦ τῷ θελήματι τοῦ Πατρὸς. Ὁρθ. Οὐκοῦν τὸ αὐτὸ θέλημα Πατρὸς καὶ Υἱοῦ. Καὶ γὰρ ὁ Υἱὸς θέλει σῶσαι διὰ σταυροῦ καὶ θανάτου τὸ γένος ἡμῶν, καὶ ὁ Πατὴρ τοῦτο θέλει. Ἐὰν δὲ λέγῃ, «Οὐκ ἦλθον ποιῆσαι τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με,» ὡς εἰς Πατέρα τὰ ὅλα ἀνάγει· κἂν λέγῃ, «Ὁ πέμψας με ὁ Πατὴρ ἐντολήν μοι δέδωκε, τί εἶπω, καὶ τί λαλήσω;» τιμῶν τὸν Πατέρα ὡς Πατέρα λέγει. Εἰ δὲ μὴ, πῶς ὁ Υἱὸς, ἐν ᾧ ἀπόκεινται πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας, οὐκ οἶδε τί λαλήσει; Μακεδ. Τοῦτο δέχομαι, ὅτι ὁ Υἱὸς ὡς Υἱὸς ἐν θέλημα ἔχει τοῦ Πατρὸς. Τὸ δὲ Πνεῦμα, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ καὶ λάβῃ, οὐ λαλεῖ ἀφ' ἑαυτοῦ. Ὁρθ. Ὡσπερ οὖν ὁ Υἱὸς πάντα ἔχων ἐν τῇ φύσει, ὡς Υἱὸς λέγει, «Οὐδὲν ποιῶ ἀπ' ἑμαυτοῦ,» ἵνα τῶν ἀγαθῶν τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τὸν Πατέρα ἀναγάγῃ· οὕτως καὶ περὶ τοῦ Πατρὸς ἄκουε αὐτοῦ λέγοντος· πάντα γὰρ ἔχοντος ἐν τῇ αὐτοῦ φύσει ὡς Πνεύματος Θεοῦ, ἐπὶ τὸν αἴτιον ἀνάγει λέγων· «Οὐ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἀκούσῃ, λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν;» καὶ τὸ, «Ἐκεῖνος ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται,» δηλονότι ἐκ τοῦ Πατρὸς. Ἐπάγει γάρ· «Πάντα ὅσα ἔχει ὁ Πατὴρ, ἐμά ἐστι· διὰ τοῦτο εἶπον, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν.» Λαμβάνειν δὲ αὐτὸ εἶπεν, οὐχ ὡς ἀγνοοῦν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸν αἴτιον ἀνάγων τὴν τοῦ Πνεύματος ἐνέργειάν τε καὶ χάριν. Μακεδ. Ἐὰν οὕτως, καλῶς καὶ τοῦτο δέχομαι· διακονεῖ γὰρ ἡμῖν τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν τὸ Πνεῦμα. Ὁρθ. Πάλιν διακονίαν λέγεις, ὡς παραιτούμενος εἰπεῖν συνεργὸν τοῦ Θεοῦ τὸ Πνεῦμα; Μακεδ. Οὐ μὴ πείσης μέποτε εἰπεῖν συνεργὸν τοῦ Θεοῦ τὸ Πνεῦμα. Ὁρθ. Παῦλος ὁ ἀπόστολος συνεργὸς τοὺς ἀποστόλους λέγει τοῦ Θεοῦ, καὶ σὺ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ συνεργὸν φοβῆ εἰπεῖν; Ἄξιον ἵνα ἀκούσῃς· «Ἐκεῖ ἐφοβήθησαν φόβον, οὗ οὐκ ἦν φόβος.» Μακεδ. Κἂν εἶπω συνεργὸν τὸ Πνεῦμα τῷ Θεῷ, ἀλλ' οὐ συνδοξάζω αὐτὸ τῷ Θεῷ. Ὁρθ. Ἐὰν οὖν λέγῃ Παῦλος περὶ τῶν 28.1320 πιστευσάντων, ὅτι «Οὐκ ἔτι εἶ δοῦλος, ἀλλ' υἱός· εἰ δὲ υἱός, καὶ κληρονόμος μὲν Θεοῦ, συγκληρονόμος δὲ Χριστοῦ;» ἄρα σαυτὸν μὲν ἄξιον τῆς συγκληρονομίας ἡγῆ, τὸ δὲ Πνεῦμα οὐ; Καὶ σὺ μὲν

ἀκούεις· «Εἶπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν·» τὸ δὲ Πνεῦμα οὐ· «Εἰ συναπεθάνομεν, καὶ συμβασι λεύσομεν·» τὸ δὲ Πνεῦμα οὐ· Μακεδ. Καὶ τὸ Πνεῦμα βασιλέα λέγεις; Ὁρθ. «Εἰ ὁ θάνατος ἐβασίλευσεν ἀπὸ Ἀδάμ καὶ μέχρι Μωσέως, καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἀμαρτήσαντας,» πῶς οὐχὶ τὸ Πνεῦμα τῆς ζωῆς βασιλεύει ἡμῖν; Μακεδ. Ἡμεῖς λέγομεν, ὅτι ὁ Πατὴρ ἐστὶ βασιλεὺς, καὶ ὁ Υἱός· τὸ δὲ Πνεῦμα ὑπῆρέτης. Ὁρθ. Οὐδὲ οἶδας σαυτοῦ τὴν αἴρεσιν. Ὁ γὰρ ὑπῆρέτης, κἂν μὴ ἦ βασιλεὺς, τῆς αὐτῆς ἐστὶ τῷ βασιλεῖ οὐσίας. Λέγεις οὖν καὶ αὐτὸς τῆς αὐτῆς οὐσίας εἶναι τῷ Θεῷ τὸ Πνεῦμα. Μακεδ. Οὐ. Ὁρθ. Τὸ δὲ μὴ ὄν τῆς αὐτῆς οὐσίας κτίσμα ἐστὶ καὶ τρεπτόν, καὶ ἀλλοιωτόν· ἀλλὰ προωμολόγηται ἄτρεπτον καὶ ἀναλλοιώτον καὶ ἄκτιστον εἶναι· τῆς αὐτῆς ἄρα οὐσίας τῷ Θεῷ καὶ τῷ Υἱῷ αὐτοῦ ἐστὶ. Μακεδ. Εἷς οὖν ἐστὶ καὶ ὁ αὐτὸς Πατὴρ, καὶ Υἱός, καὶ ἅγιον Πνεῦμα; Ὁρθ. Μὴ γένοιτο εἰπεῖν τοῦτο! εἰ γὰρ ἦν εἷς καὶ ὁ αὐτὸς Πατὴρ, καὶ Υἱός, καὶ ἅγιον Πνεῦμα, οὐκ ἂν εἴρητο παρ' ἡμῶν τῆς αὐτῆς εἶναι οὐσίας. Οὐδὲ γὰρ αὐτὸς ἑαυτῷ τῆς αὐτῆς οὐσίας εἶναι λέγεται. Μακεδ. Ποῦ γέγραπται Θεὸς τὸ Πνεῦμα; Ὁρθ. Ὅταν λέγει ὁ προφήτης, «Καὶ ἔσονται πάντες διδασκοὶ Θεοῦ,» περὶ τίνος λέγει; Μακεδ. Περὶ τοῦ Υἱοῦ. Ὁρθ. Καίτοιγε ὁ Υἱὸς λέγει· «Μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσετε· αὐτὸ γὰρ τὸ Πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς, τί δεῖ ποιεῖν.» Εἰ δὲ οἱ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος διδασκόμενοι διδασκοὶ Θεοῦ ἀκούουσι, τί ἄλλο ἂν εἴη τὸ Πνεῦμα, σαυτὸν ἐρώτα. Μακεδ. Διδασκοὶ Θεοῦ ἀκούουσιν οἱ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος διδασκόμενοι, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοὺς διδάσκει. Ὁρθ. Οὐκ εἶπεν· Ἔσονται πάντες διδασκοὶ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἄνευ τοῦ ἄρ θρου. Μακεδ. Τρεῖς οὖν εἰσι Θεοί; Ὁρθ. Μὴ γένοιτο! Εἷς Θεὸς ὁ Πατὴρ, καὶ εἷς Θεὸς ὁ Υἱός, καὶ εἷς Θεὸς τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Μακεδ. Τρεῖς οὖν Θεοί; Ὁρθ. Ὁμολογεῖς καὶ αὐτὸς Θεὸν εἶναι τὸν Πατέρα, καὶ Θεὸν τὸν Υἱόν, ἢ οὐδὲ τοῦτο; Μακεδ. Ὁμολογῶ Θεὸν τὸν Πατέρα, καὶ τὸν Υἱόν. Ὁρθ. Δύο οὖν Θεοὺς λέγεις; Μακεδ. Μὴ γένοιτο! Ὁρθ. Ὅσπερ οὖν Θεὸν λέγων τὸν Πατέρα καὶ Θεὸν τὸν Υἱόν, οὐ δύο Θεοὺς λέγεις· οὕτως ὁμολογῶν καὶ τὴν τοῦ Πνεύματος θεότητα, μὴ τρεῖς λέγε Θεοὺς· «Ἄκουε, γὰρ, Ἰσραὴλ· Κύριος ὁ Θεὸς σου, Κύριος εἷς ἐστὶ.» Μακεδ. Εἷς οὖν ἐστὶ Θεός, Πατὴρ, καὶ Υἱός, καὶ ἅγιον Πνεῦμα. Ὁρθ. Εἷς Θεός, οὐχ ὡς τριώνυμος, ἀλλ' ὡς οἱ ἐν Χριστῷ κατηρτισμένοι, εἷς τῷ λόγῳ τῆς συμφωνίας καὶ τῆς φύσεως. Μακεδ. Κἀγὼ λέγω μίαν συμφωνίαν. Ὁρθ. Εἶπέ καὶ φύσιν, ἵνα μακάριος γένη. Μακεδ. Οὐ δύναμαι εἰπεῖν μίαν φύσιν. Ὁρθ. Οὐκοῦν εἶπέ ἀνομοίους. Μακεδ. Οὐδὲ τοῦτο λέγω. Ὁρθ. Οὔτε οὖν ψυχρὸς εἶ, κατὰ τὸ γεγραμμένον 28.1321 νον, οὔτε θερμὸς· εἰ γὰρ ἦς ψυχρὸς, ἀνομοίους ἂν εἶπες τὰς φύσεις· εἰ ἦς θερμὸς, ἀπαραλλάκτους. Μακεδ. Ἀπαραλλάκτον λέγω φύσιν τὸν Υἱόν. Ὁρθ. Φύσις δὲ φύσεως ἀπαραλλάκτος οὔσα, ἢ αὐτὴ ἐστὶ φύσις. Ὁμοίως γὰρ ἐστὶν ἀθάνατος, ὁμοίως ἅγιος, ὁμοίως ἄφθαρτος, ὁμοίως ἄτρεπτος. Πατὴρ δὲ καὶ Υἱὸς καὶ ἅγιον Πνεῦμα ὁμοίως εἰσὶ τὰ προειρημένα. Μία ἄρα φύσις ἐστὶ τῷ λόγῳ τῆς ταυτότητος. Μακεδ. Ἀλλὰ ὑποτάσσεσθαι λέγω τῷ Πατρὶ τὸν Υἱόν, καὶ πῶς δύναμαι εἰπεῖν μίαν φύσιν; Ὁρθ. Τὴν γὰρ ὑποταγήν, τῆς φύσεως ὑποταγήν εἶναι λέγεις, ἢ τῆς οἰκονομίας; Μακεδ. Τῆς φύσεως. Ὁρθ. Οὐκοῦν ἀνόμοιον λέγεις τὴν φύσιν; Μακεδ. Μὴ γένοιτο! Ὁρθ. Ὅταν λέγῃ ὁ Προφήτης· «Πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ, πρόβατα καὶ βόας ἀπάσας, ἔτι δὲ καὶ τὰ κτήνη τοῦ πεδίου,» τὴν φύσιν τῶν ἀλόγων τῆ φύσει τῶν ἀνθρώπων ὑποτάσσεσθαι λέγει; Μακεδ. Ναί. Ὁρθ. Ἀνόμοιος δὲ ἢ φύσις τῶν κτηνῶν τῆ φύσει τῆ ἀνθρωπίνῃ; Μακεδ. Ναί. Ὁρθ. Ἐὰν λέγῃ. «Ἐπέταξε λαοὺς ἡμῖν καὶ ἔθνη ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν,» οὐ τὴν φύσιν τῆ φύσει λέγει, ἀλλὰ τὴν τῆς ἀμαρτίας δουλείαν τῆ ἐλευθερία τῆς πίστεως; Μακεδ. Ναί. Ὁρθ. Ἄλλως οὖν ἡμῖν τὰ κτήνη ὑποτάσσεται, καὶ ἄλλως τὰ ἔθνη; Μακεδ. Ναί. Ὁρθ. Ἐὰν λέγῃ ἢ Γραφή, «Οἱ δοῦλοι ὑποτασσόμενοι τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικέσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς σκολιοῖς,» ἄλλως τὰ κτήνη, καὶ ἄλλως τὰ

ἔθνη, καὶ ἄλλως οἱ δοῦλοι· τὰ γὰρ κτήνη τῆ φύσει, τὰ ἔθνη τῆ πίστει, οἱ δοῦλοι τῷ νόμῳ. Ἐγχωρεῖ γὰρ τοὺς δούλους κρείττονας εἶναι τῆ ἀρετῆ τῶν δεσποτῶν. Μακεδ. Ὁμολογουμένως ἄλλως καὶ ἄλλως ὑποταγή. Ὅρθ. Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ἀλλήλοις ὑποτασσόμενοι διὰ τὴν ἀγάπην, οὐχ ὡς τὰ κτήνη φυσικῶς, οὐθ' ὡς τὰ ἔθνη τῆ πίστει, οὐθ' ὡς δοῦλοι τῷ νόμῳ. Μακεδ. Οὐτε ὡς κτήνη, οὐτε ὡς ἔθνη, οὐτε ὡς οἱ δοῦλοι, ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀγάπην. Ὅρθ. Ὁ τοίνυν Υἱὸς ὑποτασσόμενος τῷ Πατρὶ, ὡς τὰ κτήνη διὰ τὴν φύσιν τοῖς ἀνθρώποις ὑποτάσσεται, ἢ ὡς δοῦλοι διὰ τὸν νόμον, ἢ ὡς ἀμαρτωλὸς διὰ τὴν πίστιν, ἢ ὡς Υἱὸς διὰ τὴν ἀγάπην. Υἱὸς δὲ Πατρὶ τὴν αὐτὴν ἔχει φύσιν ὑποτασσόμενος, οὐχὶ φύσει τῆς θεότητος, ἀλλὰ τῆ οἰκονομίᾳ τῆς ἀνθρώπινης. Ὁ γὰρ ὑποτασσόμενος ἔχει τι θέλημα, ὃ κολάζει, ἵνα τὸ τοῦ προστάσσοντος ποιήσῃ· Πατὴρ δὲ καὶ Υἱὸς ἓν ἐστὶ θέλημα τῷ λόγῳ τῆς θεότητος. Μακεδ. Πῶς οὖν γέγραπται· «Υπήκοος γενόμενος μέχρι θανάτου» καὶ, «Ὅταν δὲ αὐτῷ ὑποταγῆ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ Υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα ἢ ὁ Θεὸς τὰ πάντα ἐν πάσιν;» Ὅρθ. Μορφὴν γὰρ δούλου λαβὼν ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, ἀναγκαῖον καὶ τὴν ὑποταγὴν τῆς δουλικῆς μορφῆς ἀνεληφώς, ὑπὲρ ἡμῶν ὑποτάσσεται τῷ ἑαυτοῦ Πατρὶ, οὐ φύσει θεότητος, ἀλλ' ἐνώσει μορφῆς δουλικῆς, ἣς ἔλαβε. Τί δὲ καὶ ἐλαττωθῆναι τὴν τοῦ Υἱοῦ φύσιν νομίζεις διὰ τὸ ὑποτάσσεσθαι αὐτὸν τῷ Πατρὶ; Ἐὰν οὖν ἀκούσης, ὅτι καὶ ἀνθρώποις 28.1324 ὑπετάγη ὁ Θεὸς Λόγος, ἄρα καὶ τῶν ἀνθρώπων ἐλάττονα θήσεις τῆ φύσει; Μακεδ. Ποῦ γέγραπται, ὅτι καὶ ἀνθρώποις ὑπετάγη; Ὅρθ. Ἄνθρωπος ἦν ἡ Μαρία καὶ ὁ Ἰωσήφ, καὶ ὑπετάγη αὐτοῖς, ὡς ἐν Εὐαγγελίῳ γέγραπται. Εὐρόντες γὰρ αὐτὸν, φησὶν, ἐν τῷ ἱερῷ, ἔλεγον αὐτῷ· «Τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ σου ἐζητοῦμέν σε. Ὁ δὲ εἶπε· Τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; Οὐκ ἤδευτε, ὅτι ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Πατρὸς μου δεῖ με εἶναι; καὶ κατήλθεν εἰς Ναζαρέτ, καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς.» Ἄρα καὶ τοῦ Ἰωσήφ καὶ τῆς Μαρίας ὑποδεέστερος ἦν ὁ Μονογενὴς τοῦ Θεοῦ, ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου; Μακεδ. Οὐχί, μὴ γένοιτο! Ὅρθ. Οὕτω, κἂν ὑποτάσσεσθαι λέγηται τῷ Πατρὶ, οὐκ ἐλαττωῦται τὴν φύσιν· ἀλλ' ὡς Υἱὸς μορφὴν δούλου εὐδοκῆσας λαβεῖν, καὶ τὴν ὑποταγὴν ἔλαβε τῆς δουλικῆς μορφῆς. Ἐν γὰρ ταύτῃ ὦν, καὶ τῆς Μαρίας ὑπετάγη. Μακεδ. Αὐτὸς εἶπε Θεὸν ἑαυτοῦ τὸν Πατέρα. Καὶ πῶς δύναται ἡ αὐτὴ φύσις εἶναι; Ὅρθ. Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς ἐστὶ τῆ φύσει, καὶ ἄνθρωπος πρὸς τῆ προσλήψει τῆς σαρκὸς, ἢ οὐ; Μακεδ. Ναί. Ὅρθ. Οὐκοῦν τῆ μὲν θεότητι Πατὴρ αὐτοῦ ἐστὶν ὁ Θεός, τῆ δὲ ἀνθρωπότητι, Θεός. Μακεδ. Ἐγὼ τοῦ συναμφοτέρου αὐτὸν Θεὸν λέγω. Ὅρθ. Ἀναμνήσθητι τοῦ ῥητοῦ τοῦ λέγοντος οὕτως· «Πορεύομαι πρὸς τὸν Πατέρα μου καὶ Πατέρα ὑμῶν, καὶ Θεὸν μου καὶ Θεὸν ὑμῶν.» Ἡ οὐχ οὕτως; Μακεδ. Οὕτως. Ὅρθ. Οὕτως οὖν ἐστὶν αὐτοῦ Πατὴρ ὡς καὶ ἡμῶν; Μακεδ. Οὐκ. Ὅρθ. Ἀλλ' αὐτοῦ μὲν φύσει, ἡμῶν δὲ χάριτι; Μέτοχοι γὰρ γενόμενοι τοῦ Χριστοῦ, εὐρέθημεν ἐγγὺς οἱ μακρὰν τῆ φύσει, ὥστε χρηματίζεσθαι ἡμῶν τὸν Θεὸν Πατέρα. Μακεδ. Οὕτως. Ὅρθ. Ὡςπερ οὖν ἡμεῖς, μέτοχοι τοῦ Χριστοῦ γενόμενοι, ἔχομεν τὸν Θεὸν Πατέρα, οὕτω καὶ ὁ Υἱὸς Λόγος ὦν καὶ Θεός, μετασχὼν αἵματος καὶ σαρκὸς, ἔσχε τὸν Πατέρα Θεόν· ὥστε λέγειν αὐτόν· «Ἐκ κοιλίας μητρὸς μου Θεός μου εἶ σύ.» Ἐκ κοιλίας δὲ μητρὸς ὁ Λόγος ἐγένετο, ὅτε ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ ἔλαβε καὶ ἔτεκε τὸν Ἐμμανουήλ, καὶ οὕτως ὑποτάσσεται μορφὴν δούλου λαβὼν. Μακεδ. Αὐτὸς λέγει· «Ὁ Πατήρ μου μείζων μου ἐστίν.» Ὅρθ. Καὶ τὸ «μείζων» τῶν πολλαχῶς ἐστὶ λεγομένων ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ. Μακεδ. Καὶ τὸ «μείζων» διὰ τὴν σάρκα λέγεις; Ὅρθ. Ἰδωμεν μετὰ φόβου Θεοῦ τὸν νοῦν τῆς Γραφῆς, ποσαχῶς λέγει τὸ «μείζων.» Μακεδ. Ἰδωμεν. Ὅρθ. Λέγει ὁ Υἱὸς ἐν Εὐαγγελίῳ· «Ὁ Πατήρ, ὃς δέδωκέ μοι, μείζων πάντων ἐστίν, καὶ οὐ δεῖς δύναται ἀρπάσαι ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Πατρὸς μου. Ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ ἓν ἐσμεν.» Καὶ περὶ τοῦ Ἡσαΐα εἴρηται· «Ὅτι ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλάττονι» καὶ, «Μείζων ἦν ὁ Σαούλ

τῶν πάντων ἀνθρώπων» καὶ, «Ἡ ἀγάπη μείζων πάντων ἐστί» καὶ, «Ὁ κόκκος τοῦ σινάπεως, ὅταν ἀυξηθῆ, μείζων πάντων τῶν λα χάνων γίνεται.» Γέγραπται ταῦτα, ἢ οὐ; Μακεδ. Γέγραπται. Ὁρθ. Οὕτως οὖν λέγεις τὸν Ἡσαῦ τοῦ Ἰακώβ μείζονα, ὡς τὸν Σαοὺλ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ὡς τὴν ἀγάπην τῆς ἐλπίδος καὶ πίστεως; Μακεδ. Οὐ. Ὁρθ. Εὖ λέγεις. Ὁ γὰρ Σαοὺλ μεγέθει τοῦ σώματος 28.1325 μείζων ἐλέχθη τῶν ἄλλων ἀνθρώπων· ἡ δὲ ἀγάπη τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς πίστεως μείζων ἐλέχθη, ὡς τῆς τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἐπιδόσεως αἰτία οὕσα· ἀγαπή σαντες γὰρ πιστεύομεν, πιστεύσαντες δὲ ἐλπίζομεν. Μακεδ. Καὶ τοῦτο δέχομαι. Ὁρθ. Οὕτως οὖν λέγεις τὸν Πατέρα μείζονα πάντων, ὡς τὴν ἀγάπην τῆς ἐλπίδος τῆ ποιότητι, ἢ ὡς τὸν Ἡσαῦ τοῦ Ἰακώβ τῷ χρόνῳ, ἢ ὡς τὸν Σαοὺλ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τῷ μεγέθει; Μακεδ. Οὐ. Ὁ γὰρ Πατὴρ ἀσυγκρίτῳ ὑπεροχῇ μείζων πάντων ἐστίν. Ὁρθ. Οὐκοῦν, εἰ ἀσυγκρίτῳ ὑπεροχῇ μείζων πάντων ἐστὶν ὁ Πατὴρ, οὔτε ὡς Ἡσαῦ τοῦ Ἰακώβ τῷ χρόνῳ, οὔτε ὡς ὁ Σαοὺλ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τῷ μεγέθει, οὔτε ὡς ἡ ἀγάπη τῆς πίστεως καὶ ἐλπίδος τῆ ποιότητι. Μακεδ. Πῶς δέ; Ὁρθ. Ὅτι ὁ ἀσυγκρίτῳ ὑπεροχῇ μείζων πάντων ὢν, ὁμοίως καὶ ὡσαύτως μείζων πάντων ἐστί, καὶ οὐ τοῦ μὲν πλεῖον, τοῦ δὲ ἔλαττον. Μακεδ. Ἀληθῶς λέγεις. Ὁρθ. Ὡσαύτως οὖν λέγεις μείζονα τοῦ Υἱοῦ τὸν Πατέρα καὶ τῶν ἵππων, καὶ τῶν κυνῶν, καὶ πάντων ἀλόγων ζῶων, καὶ τῆς ἀναισθήτου ὕλης; Μακεδ. Οὐχί, μὴ γένοιτο! Ὁρθ. Οὐκ ἄρα πάντων ἀσυγκρίτῳ ὑπεροχῇ μείζων ἐστί. Τοῦ γὰρ Υἱοῦ ὡς Πατὴρ Υἱοῦ. Μακεδ. Συγκρίτως ἄρα. Ὁρθ. Εἶπον ὡς Πατὴρ Υἱοῦ. Ὑπερέχων γὰρ τῶν ἄλλων ἀσυγκρίτῳ ὑπεροχῇ, οὐ τοῦ Υἱοῦ μείζων ἐστὶν ἀσυγκρίτῳ ὑπερ οὐχί, ἀλλ' ὡς Πατὴρ Υἱοῦ. Εἰ δὲ οὐκ ἀσυγκρίτῳ ὑπεροχῇ μείζων αὐτοῦ ἐστίν, οὐ φύσει μείζων· οὐ γὰρ ἀσύγκριτος. Εἰ δὲ οὐ τῆ φύσει μείζων, οὐδὲ τῷ μεγέθει· ἀμεγέθης γάρ· οὐδὲ τῷ χρόνῳ· ἄχρονος γάρ· οὐδὲ τῆ ποιότητι· ἄποιος γάρ. Οὐκ ἄρα ἄλλω τινὲ μείζονα ἑαυτοῦ τὸν Πατέρα λέγει, ἀλλ' ἢ ὡς Υἱὸς μορφήν δούλου λαβὼν καὶ τιμῶν τὸν ἑαυτοῦ Πατέρα. Μακεδ. Τοῦτο δέχομαι. Ὁρθ. Ἡ αὐτὴ ἄρα φύσις ἐστὶ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ· ἐπειδὴ μὴ ἀσυγκρίτῳ ὑπεροχῇ μείζων ἑαυτοῦ τὸν Πατέρα λέγει. Οὐδὲ γὰρ ἂν εἶη Υἱὸς μὴ τὴν αὐτὴν φύσιν ἔχων. Εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἄρα τῆ φύσει ὑπο τάσσεται, ἀλλ' ὡς Υἱὸς μορφήν δούλου λαβὼν. Μακεδ. Περὶ μὲν τοῦ Υἱοῦ καλῶς λέγεις· περὶ δὲ τοῦ Πνεύματος οὐ καλῶς. Κἂν γὰρ μὴ ἦ κτιστὸν τὸ Πνεῦμα, ἀλλὰ γενητόν ἐστι. Πάντα γὰρ διὰ τοῦ Υἱοῦ ἐγένοντο. Εἰ δὲ πάντα, δηλονότι καὶ τὸ Πνεῦμα. Ὁρθ. Εἰ γενητόν ἐστι, καὶ κτιστόν ἐστιν. Εἰ γὰρ τὸ γενητόν οὐκ ἔστι κτιστόν, πάντα δὲ δι' αὐτοῦ ἐγένετο· οὐδὲ τὰ πάντα κτιστά. Εἰ δὲ τοῦτο, πῶς νοήσω μὲν τὸ παρὰ τῷ Παύλῳ εἰρημένον· «Τὰ πάντα ἐν αὐτῷ ἔκτισται;» Μακεδ. Ἄλλ' οὐ πάντα ὁμοτιμά εἰσιν. Ὁρθ. Κἂν μὴ ὦσιν ὁμοτιμα, ἀλλ' ὅμως τὰ πάντα κτίσματά εἰσι. Κτίσμα δὲ κτίσματος οὐδὲν διαφέρει, ἢ κτίσμα ἐστί. Μακεδ. Οὐδὲν διαφέρει ὁ Γαβριὴλ τοῦ ἵππου, ἢ καὶ ἐτέρου τινὸς τῶν ἀλόγων; Ὁρθ. Ἡ κτίσμα ἐστίν, οὐδὲν διαφέρει· ἢ δὲ ἄγγελος, πνεῦμα λειτουργικόν, εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενον, οὐ τῶν ἀλόγων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων, 28.1328 καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀρχάγγελος ὢν. Καὶ γὰρ ὀφθαλμὸς τῶν ἄλλων μελῶν τοῦ σώματος τιμιώτερός ἐστιν, ἢ ὀφθαλμὸς ἐστίν· ἀλλ' οὐχὶ σῶμά ἐστι. Μακεδ. Ἡμεῖς λέγομεν, ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Υἱοῦ ἔχει τὸ εἶναι. Ὁρθ. Τὰ γὰρ ἄλλα, οὐκ ἐκ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Υἱοῦ ἔχοντα τὸ εἶναι, κτίσματά εἰσι; Μακεδ. Ναί. Ὁρθ. Κτίσμα ἄρα καὶ τὸ Πνεῦμα. Μακεδ. Οὐ λέγω κτίσμα, ἐπειδὴ οὐ γέγραπται. Ὁρθ. Μὴ γενητόν λέγε, ἐπειδὴ ἐκ παραλλήλου αὐτὸ σημαίνόμενόν ἐστι. Μακεδ. Ἀλλὰ, «Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο,» γέγραπται· καὶ, «Τὰ σύμπαντα δοῦλα σὰ,» γέγραπται. Ὁρθ. Δοῦλον οὖν λέγεις τὸ Πνεῦμα; Μακεδ. Μὴ γένοιτο! Ὁρθ. Οὐκ ἄρα μετὰ τῶν πάντων συναριθμεῖται. Μακεδ. Τρία οὖν ἀγέννητα λέγεις; Ὁρθ. Ἄλλ' οὐκ ἀνάιτια, οὔτε μὴ ἀπάτορα. Καὶ γὰρ εἰ ἀγέννητον τὸ Πνεῦμα, ἀλλ' οὐκ ἀνάιτιον· ἔχει γὰρ αἴτιον τὸν Θεὸν, οὗ Πνεῦμα

ἔστι. Κἂν ἀγέννητος ὁ Υἱός, ἀλλ' οὐκ ἀπάτωρ· ἔχει γὰρ Πατέρα τὸν Θεόν, ἐξ οὗ καὶ γεγέννηται. Ὁ δὲ Πατὴρ καὶ ἀγέννητος καὶ ἀναίτιος καὶ ἀπάτωρ. Μακεδ. Οὐκ ἐγένετο οὖν τὸ Πνεῦμα διὰ τοῦ Υἱοῦ; Ὅρθ. Μὴ γένοιτο! Πῶς γὰρ ὁ Πατὴρ λέγει τιθέναι αὐτὸ ἐπὶ τὸν Υἱόν, εἴπερ δι' αὐτοῦ ἐγένετο; Μακεδ. Ποῦ γέγραπται, ὅτι ὁ Πατὴρ ἐπὶ τὸν Υἱόν τίθησι τὸ Πνεῦμα; Ὅρθ. «Ἴδου ὁ Παῖς μου ἀγαπητός, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχὴ μου· θήσω τὸ Πνεῦμά μου ἐπ' αὐτόν.» Μακεδ. Οὐ τοῦτο λέγει τὸ Πνεῦμα. Ὅρθ. Ἔστι γὰρ ἄλλο Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς; Μακεδ. Καὶ αὐτὸς ὁ Πατὴρ Πνεῦμά ἐστι· καὶ ὅταν λέγει, «θήσω τὸ Πνεῦμά μου ἐπ' αὐτόν,» δύναμιν αὐτοῦ λέγει. Ὅρθ. Ὅταν οὖν λέγει, «Ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ Πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτόν,» τὴν δύναμιν αὐτοῦ λέγει; Μακεδ. Οὐκ, ἀλλ' αὐτὸ τὸ Πνεῦμα τὸν Παράκλητον λέγει. Ὅρθ. Ἄλλο οὖν εἶπετ' ὡς προφήτῃ τιθέναι ἐπ' αὐτόν, καὶ ἄλλο τῷ Ἰωάννῃ. Μακεδ. Ὁ εἶπε τῷ Ἰωάννῃ τιθέναι ἐπ' αὐτόν, ἔστιν ὁ Παράκλητος· ὁ δὲ εἶπε διὰ τοῦ προφήτου, τὴν δύναμιν τὴν ἑαυτοῦ λέγει. Ὅρθ. Δύο Πνεύματα ἔχει ὁ Θεός; Μακεδ. Αὐτὸς ὁ Θεὸς Πνεῦμά ἐστι· λέγεται δὲ καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ Πνεῦμα. Ὅρθ. Ἡ δύναμις αὕτη Πνεῦμα ἐνυπόστατον. Μακεδ. Ἐνυπόστατον τί ἐστιν, οὐ νοῶ· τὴν δύναμιν αὐτοῦ εἶπε τιθέναι. Ὅρθ. Τὴν δύναμιν αὐτοῦ, ἣν εἶπε τιθέναι, ἐνυπόστατος ἐστιν. Μακεδ. Αὐτὸ ἐστιν ὁ Θεός. Ὅρθ. Καίτοιγε εἰρηκῶς τῷ Ἰωάννῃ· «Ἐφ' ὃν ἴδῃς τὸ Πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ μένον ἐπ' αὐτόν,» καὶ τοῦ Ἰωάννου θεασαμένου, ἐπήγαγε τὴν παρὰ τῷ προφήτῃ σημαινομένην φωνήν· «Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχὴ μου.» Ὅρθ. Ὅτι αἱ αὐταὶ φωναὶ κεῖνται· ἵνα μὴ ἄλλο διὰ τοῦ προφήτου Πνεῦμα, καὶ ἄλλο τῷ Ἰωάννῃ εἰρημέ νον νοήσωμεν; Ἐπειτα μάθε καὶ παρὰ τῷ Λουκᾷ, τί γέγραπται. Ὅτι, κατελθόντος τοῦ Πνεύματος καὶ μετὰ τὸν ἐπ' αὐτόν, καὶ τῆς φωνῆς λεγομένης, λέγει· «Ἰησοῦς δὲ, Πνεύματος ἁγίου πλήρης, ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου, καὶ ἦγετο ἐν τῷ Πνεύματι εἰς τὴν ἔρημον πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου.» Μακεδ. Τὸ Πνεῦμα οὖν τὸ ἅγιον πλήρωσις ἐστὶ τοῦ Χριστοῦ; 28.1329 Ὅρθ. Ὁ εὐαγγελιστὴς λέγει, ὅτι Ἰησοῦς ἦν πλήρης Πνεύματος ἁγίου. Μακεδ. Μείζον οὖν λέγει τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ. Ὅρθ. Μὴ γένοιτο! Μακεδ. Εἰ ἐπλήρωσεν αὐτὸ τὸν Υἱόν, εἰ ἐν τῷ Πνεύματι ἄγεται, μείζον αὐτοῦ ἐστιν. Ὅρθ. Καὶ πάλιν λέγω, μὴ γένοιτο τοῦτο εἰπεῖν! ἀλλ' ὡς περ ἐὰν ἀκούσης, ὅτι ὁ Υἱὸς ἐκ δεξιῶν κάθηται τοῦ Πατρὸς, οὔτε τόπον νοεῖς ἐπὶ Θεόν, οὔτε μείζονα τὸν Υἱόν ἢ τὸν Πατέρα, ἀλλ' ἐκ τῆς ὑπερβαλλούσης τιμῆς τὸ ταυτὸν τῆς φύσεως νοεῖς· οὕτως, ἐὰν ἀκούσης, ὅτι ὁ Ἰησοῦς πλήρης Πνεύματος ἁγίου, μὴ ἐλλείψεως πλήρωσιν νομίσης, μήτε μείζον τὸ Πνεῦμα ἢ τὸν Υἱόν· ἀλλ' ἐκ τῆς ὑπερβαλλούσης τιμῆς καὶ ἐνώσεως τὸ αὐτὸν τῆς φύσεως νοεῖ ἐν τρισὶ τελείαις ὑποστάσεσιν. Ὅτι δὲ ἐπ' αὐτόν τὸν Υἱόν ἐστὶ τὸ Πνεῦμα, ἄκουε καὶ αὐτοῦ λέγοντος τοῖς Ἰουδαίοις· «Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμὲ, οὗ ἕνεκεν ἔχρισέ με» καὶ τοῦ Πέτρου· «Ὅτι ἔχρισεν αὐτόν ὁ Θεὸς Πνεύματι ἁγίῳ καὶ δυνάμει.» Μακεδ. Ἐγὼ ἀμαθὴς εἰμι, ἄγω τὸν διδάσκαλόν μου, καὶ διαλέγεταί σοι. Ὅρθ. Γένοιτό σοι τὸν εὐσεβῆ λογισμόν λαβεῖν διδάσκαλον! ἵνα μὴ ἀνθρώποις ἦς ἀκολουθῶν, ἀλλὰ τῷ Θεῷ τῷ εἰρηκῶτι· «Πορευθέντες, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.» Ἀμήν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Ἑτέρα διάλεξις πρὸς Μακεδονιανὸν, περὶ τοῦ, εἰ ἐφόρεσε σῶμα ἕμψυχον ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΝΟΣ. Οὐ μόνον σφάλλεσθε λέγοντες, ὅτι ὁμοούσιός ἐστιν ὁ Υἱὸς τῷ Πατρὶ, ἀλλ' ὅτι καὶ ψυχὴν εἶχε σαρκωθεὶς ὁ Κύριος. ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ. Οὐ μόνον

εὐσεβοῦμεν λέγοντες, ὅτι ὁμοούσιός ἐστιν ὁ Υἱὸς τῷ Πατρὶ, ἀλλ' ὅτι καὶ ψυχὴν εἶχε σαρκωθεῖς. Οὐδὲν δὲ μέγα ποιεῖς ἀρνούμενος τὸ ὁμοούσιον, εἰ ψυχὴν αὐτὸν ἔχει ἀρνή. Τοῦτο γὰρ ἐστὶν ἴδιον τῶν τῷ ἑτερούσιον καὶ τῷ ἄν ὁμοιον λεγόντων. Ἴνα γὰρ παθητὴν τὴν οὐσίαν τοῦ Μονογενοῦς εἴπωσιν, ἄψυχον λέγουσι, καὶ ἐκ τούτου κατασκευάζουσι τὸ ἀνόμοιον. Μακεδ. Ἄλλ' ἡμεῖς ἄν ὁμοιον μὲν οὐ λέγομεν, ἄψυχον δὲ λέγομεν. Ὁρθ. Ὁμολογεῖς, ὅτι παρὰ τῷ θανάτῳ ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν, ὡς ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίῳ γέ γραπται, καὶ ἐν τῷ κατὰ Μάρκον, ἤρξατο θαμβεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν; Μακεδ. Ναί. Ὁρθ. Ἀδημονεῖ δὲ καὶ ἐκθαμβεῖται θεότης τὸν θάνατον, ἢ τὸ ἄψυχον σῶμα; Μακεδ. Δηλονότι ἡ θεότης σεσαρκωμένη. Ὁρθ. Ἀνόμοιος ἄρα ἢ τοῦ Υἱοῦ θεότης τῇ τοῦ Πατρὸς θεότητι; Μακεδ. Μὴ γένοιτο! Ὁρθ. Εἰ ἀδημονεῖ καὶ ἐκθαμβεῖται τὸν θάνατον, πῶς δύναται ὅμοιος εἶναι καὶ ἀπαράλλακτος τῷ μήτε ἀδημονοῦντι, μήτε λυπουμένῳ, μήτε ἐκθαμβουμένῳ; Μακεδ. Ἐπειδὴ σῶμα ἀνθρώπινον ἔσχεν, ἀδημονεῖ. 28.1332 Ὁρθ. Σῶμα δὲ ἄψυχον οὐκ ἀδημονεῖ, οὐκ ἐκθαμ βεῖται, οὐ λυπεῖται. Μακεδ. Ἄλλ' εἶχε θεότητα ἀντὶ τῆς ψυχῆς. Ὁρθ. Τὸ σῶμα ἐποίει τὴν θεότητα ἐκθαμβεῖσθαι, ἢ ἡ θεότης τὸ σῶμα; Μακεδ. Διὰ τὸ σῶμα ἡ θεότης ἐξεθαμβεῖτο. Ὁρθ. Ἐθολοῦτο οὖν ἡ θεότης ὑπὸ σώματος, ὡς τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν. Μακεδ. Μὴ γένοιτο εἰπεῖν! Ὁρθ. Ἀνάγκη οὖν δοῦναι ψυχὴν τὴν θολουμένην. Μακεδ. Μὴ γένοιτο! Ὁρθ. Πῶς οὖν ἀκούση τοῦ ἀγγέλου λέγοντος τῷ Ἰωσήφ· «Παράλαβε τὴν μητέρα καὶ τὸ παιδίον, καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον· μέλλει γὰρ ὁ Ἡρώδης ζητεῖν τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου» καὶ πάλιν· «Ἐγερθεὶς παράλαβε Μαριάμ τὴν γυναῖκά σου, καὶ δεῦρο εἰς γῆν Ἰσραὴλ· τεθνήκασι γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου» καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος λέγει· «Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός· ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων» καὶ πάλιν· «Ὅτε θέλω, τίθημι αὐτήν, καὶ ὅτε θέλω, λαμβάνω αὐτήν;» Μακεδ. Ἐπειδὴ καὶ ὁ Πατὴρ λέγει, «Τὰς νεομηνίας ὑμῶν καὶ τὰ Σάββατα μισεῖ ἡ ψυχὴ μου,» ἄρα διὰ τοῦτο καὶ τὸν Πατέρα ψυχὴν ἔχειν λέγομεν; Ὁρθ. Πρῶτον ὁ παρήγαγες ῥητὸν οὐκ ἐνόησας. Οὐ γὰρ ἔχεις δεῖξαι, ὅτι Πατὴρ ἐστὶν ὁ λέγων. Μακεδ. Ἀλλὰ τίνος ἐστὶν ἡ φωνή; Ὁρθ. Τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ εἰρηκότος· «Ἐγὼ βουῶ τὸν κτησάμενον αὐτὸν, καὶ ὄνος τὴν φάτνην τοῦ κυρίου αὐτοῦ· Ἰσραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω, καὶ ὁ λαός μου οὐ συνῆκε.» Μακεδ. Οὗτος οὖν ἐστὶν ὁ λέγων· «Τὰς νεομηνίας ὑμῶν καὶ τὰ Σάββατα μισεῖ ἡ ψυχὴ μου;» Ὁρθ. Καὶ πάνυ. Τότε γὰρ αὐτὰ ἐμίσησεν, ὅτε ἐνηνθρώπησε, καὶ τὴν Καινὴν Διαθήκην διέθετο. Μακεδ. Καὶ εἶχε ψυχὴν, ὅτε ὤφθη τῷ Ἡσαΐα; Ὁρθ. Ὡσπερ οὐκ εἶχε χεῖρας καὶ πόδας σωματικούς, οὔτε μὴν ἱμάτια σωματικὰ πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως, ὅτε ἔλεγεν, «Ὁρυξαν χεῖράς μου καὶ πόδας μου, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμὸν μου ἔβαλον κλήρους,» ἀλλὰ τὰ μέλλοντα γίνεσθαι ἔλεγεν· οὕτω καὶ περὶ ψυχῆς λέγων εἶπε· «Μισεῖ ἡ ψυχὴ μου.» Μακεδ. Δῶμεν, ὅτι ἡ φωνὴ τοῦ Υἱοῦ ἐστὶ· μὴ καὶ ὅτε ἔλεγεν, «Ἴδου ὁ Παῖς μου ὁ ἀγαπητός μου, εἰς ὃν ἠυδόκησεν ἡ ψυχὴ μου· θήσω τὸ Πνεῦμά μου ἐπ' αὐτὸν,» ὁ Υἱὸς ἐστὶν ὁ λέγων; Ὁρθ. Οὐκ ἔστιν ὁ Υἱὸς ὁ λέγων, ἀλλ' ὁμολογουμένως ὁ Πατὴρ. Οὐ μὴν ὡς αὐτὸς ψυχὴν ἔχων ταῦτα λαλεῖ· ἀλλὰ πᾶσαν ψυχὴν ἀγίαν, ἑαυτοῦ ψυχὴν λέγει. Ἦτις οὖν ψυχὴ εἰς τὸν Υἱὸν ἠυδόκησε, αὕτη μου, φησὶν, ἔστιν ἡ ψυχὴ. Ὡς γὰρ ὁ δίκαιος ἄνθρωπος, τοῦ Θεοῦ λέγεται ἄνθρωπος· οὕτω καὶ ἡ δικαία ψυχὴ τοῦ Θεοῦ λέγεται καὶ ἔστι ψυχὴ. Μακεδ. Τί οὖν ἐστὶν εὐδοκία; Ὁρθ. Ὁ προφήτης Ἡσαΐας τὸ ἠυδόκησε, προσεδέξατο, εἶπε, λέγων· «Ἰακώβ ὁ παῖς μου, ἀντιλήψομαι αὐτοῦ· Ἰσραὴλ ὁ ἐκλεκτός μου, προσεδέξατο αὐτὸν ἡ ψυχὴ μου· ἔδωκα τὸ Πνεῦμά μου ἐπ' αὐτόν.» Ἦτις οὖν ψυχὴ τοῦτον, ὃν δείκνυμι ὑμῖν παῖδά μου, προσεδέξατο, αὕτη μου ἐστὶ ψυχὴ. Μακεδ. Ἡμεῖς κατα χρηστικῶς τὸν Πατέρα λέγομεν εἰρηκέναι τὴν φωνήν. Οὕτε γὰρ ψυχὴν ἔχων ὁ Πατὴρ λέγει· «Εἰς ὃν ἠυδόκησεν ἡ ψυχὴ μου» οὔτε, ὡς σὺ νενόηκας, περὶ τῆς τῶν ἀνθρώπων ψυχῆς λέγει. Ὁρθ. Δῶμεν, ὅτι

καταχρηστικῶς εἴρηται περὶ τοῦ Πατρὸς· ἄρα καὶ περὶ τοῦ Υἱοῦ καταχρηστικῶς εἴρηται; Μακεδ. Ναί. Ὁρθ. Ἐὰν οὖν καὶ ἄνθρωπος λέγηται ὁ Πατήρ, καταχρηστικῶς εἴρηται· καὶ εἰ περὶ τοῦ Πατρὸς, ἄρα καὶ τὸν Υἱὸν καταχρηστικῶς ἄνθρωπον λέξομεν; Μακεδ. Ποῦ γέγραπται καταχρηστικῶς ὁ Πατήρ ἄνθρωπος; Ὁρθ. Αὐτὸς ὁ Υἱὸς ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις λέγει αὐτὸν ἄνθρωπον. Μακεδ. Ἀνάγνωθί μοι ποῦ αὐτὸν λέγει ἄνθρωπον. Ὁρθ. Ὅταν λέγη, «Ἄνθρωπός τις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ,» ποῖον λέγει ἄνθρωπον; Καὶ ὅταν λέγη· «Ἄνθρωπός τις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς,» ποῖον νοεῖς ἄνθρωπον; Μακεδ. Ἐν παραβολῇ τὸν Πατέρα. Ὁρθ. Ἄρα οὖν, ἐπειδὴ ἐν παραβολαῖς τὸν Πατέρα λέγει ἄνθρωπον, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ παραβολῇ καὶ ἑαυτὸν Χριστὸν ἄνθρωπον μετὰ τοὺς δούλους ἀπεσταλμένον, εἴπομεν ἂν καὶ αὐτὸν τὸν Υἱὸν καταχρηστικῶς ἐνηθρονηκέναι; Μακεδ. Μὴ γένοιτο! Ὁρθ. Ἐὰν δὲ ἀκούσωμεν πρόσωπον Πατρὸς, ὃ βλέπουσιν ἄγγελοι τῶν παιδίων, ὡς ἐν Εὐαγγελίοις γέγραπται· ἀκούσωμεν δὲ καὶ πρόσωπον Υἱοῦ, ὃ ἔλαμψεν ἐν τῷ ὄρει, καὶ ἐρῶρα πῖσεν ὁ ὑπηρέτης· οὕτως ἀκούσομεν τῶν σημαινομένων; ἢ τὸ μὲν σῶματος πρόσωπον, τὸ δὲ καταχρηστικῶς ὀνομάσομεν πρόσωπον, ὃ ἔστιν ὑπόστασις; Μακεδ. Ὁμολογουμένως ἄλλως ἐπὶ τοῦ Πατρὸς, καὶ ἄλλως ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ. Ὁρθ. Οὐκ ἄρα, καὶ εἰ περὶ τοῦ Πατρὸς καταχρηστικῶς εἴρηται ψυχὴ, πάντως καὶ περὶ τοῦ Υἱοῦ· Μανιχαίων γὰρ αὕτη ἡ μανία, τὸ λέγειν μὴ ἐνηθρονηκέναι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Μακεδ. Ἐνηθρονηκέναι λέγομεν· ἀλλ' οὐχὶ ψυχὴν εἰληφέναι. Ὁρθ. Μὴ λέγε ἐνηθρονηκέναι μόνον, ἀλλὰ καὶ σεσαρκῶσθαι. Εἰ γὰρ οὐκ ἔλαβεν ἔμψυχον σῶμα, οὐδὲ ἐνηθρώπησε. Μακεδ. Διὰ τί; Ὁρθ. Ὅτι σῶμα ἄψυχον, τὸ μὴ κοινωνῆσαν ψυχῇ λογικῇ, οὐκ ἔστιν ἀνθρώπινον σῶμα. Πῶς δὲ ὡς «ἀσπίδος κωφῆς καὶ βουούσης τὰ ὦτα αὐτῆς, ἣτις οὐκ εἰσακούσεται φωνῆς ἐπάδοντος,» οὕτως ἀκούετε τοῦ Πέτρου λέγοντος ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν ἀποστόλων, ὅτι «Οὔτε ἡ ψυχὴ αὐτοῦ κατελείφθη εἰς ἄδου, οὔτε ἡ σὰρξ αὐτοῦ οἶδε διαφθοράν; Καὶ ὁ προφήτης Ἡσαΐας βοᾷ· «Ἐὰν δώτε περὶ ἁμαρτίας τὴν ψυχὴν ὑμῶν, ὄψεσθε σπέρμα μακρόβιον.» Καὶ βουλεύσεται Κύριος ἐν χειρὶ αὐτοῦ ἀφελεῖν τοῦ πόνου τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, δεῖξαι αὐτῷ φῶς, καὶ πλάσαι τῇ συνέσει, δικαιοῦσαι δίκαιον εὐδουλεύοντα πολλοῖς· καὶ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν αὐτὸς ἀνοίσει. Διὰ τοῦτο αὐτὸς κληρονομήσει πολλοὺς, καὶ τῶν ἰσχυρῶν μεριεῖ σκῦλα. Ἄνθ' ὧν παρεδόθη εἰς θάνατον ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς ἀνόμοις ἐλογίσθη, καὶ αὐτὸς ἁμαρτίας πολλῶν ἀνήνεγκε, καὶ διὰ τῆς ἀνομίας αὐτῶν παρεδόθη.» Μακεδ. Καὶ ἡμεῖς ἴσμεν, ὅτι πολλαχοῦ εἴρηται ἐν τῇ Γραφῇ, ὅτι ψυχὴν εἶχεν· ἀλλὰ καταχρηστικῶς 28.1336 εἴρηται, καὶ οὐκ ἀληθεία. Ὁρθ. Πάντα οὖν ὅσα εἴρηται περὶ αὐτοῦ ἀνθρώπινα, οἷον ἀκοή, ὄρασις, ὄσφρησις, φωνή, γεῦσις, ἐπιθυμία, λύπη, θάμβος, ἀδημονία, περίπατος, καταχρηστικῶς εἴρηται, καὶ οὐκ ἀληθεία; Μακεδ. Πάντα ταῦτα τὰ προειρημένα ἀληθῶς εἴρηται, ψυχὴ δὲ καταχρηστικῶς. Ὁρθ. Καὶ ὁ καταξιώσας κοπιῶντι τῷ σώματι, καὶ ἐξ ὀστέων, καὶ νεύρων, καὶ φλεβῶν, καὶ ἀρτηριῶν, καὶ ἄλλων μελῶν τοῦ σώματος καὶ μερῶν συμπαγέντι ἐνωθῆναι, οὐκ εἶχε ψυχὴν; Μακεδ. Τί χρεῖαν εἶχε ψυχῆς ἢ Ζωῆς; Ὁρθ. Τί δὲ χρεῖαν εἶχε τῆς σαρκὸς, ὃ ἄνευ σαρκὸς ὄφθεις πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν; Μακεδ. Εἰς τὸ σταυρωθῆναι χρεῖαν εἶχε σαρκός. Ὁρθ. Καὶ εἰς τὸ λυπηθῆναι, καὶ ἀδημονῆσαι, καὶ ἐκθαμβηθῆναι, καὶ ἐν ἄδου γενέσθαι, χρεῖαν εἶχε ψυχῆς. Τοῦτο γὰρ ἔστι τὸ μορφὴν δούλου λαβῶν, οὐ τὸ ἐν σώματι φανῆναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ τὰ πάθη τῆς δουλείας λαβεῖν. Μακεδ. Μορφὴν δούλου ἔλαβε, σάρκα λαβῶν. Ὁρθ. Ἡ μορφὴ τοῦ Θεοῦ τελεία ἐστὶ μορφὴ Θεοῦ; Μακεδ. Ναί. Ὁρθ. Καὶ ἡ μορφὴ ἄρα τοῦ δούλου τελεία μορφὴ τοῦ δούλου ἐστὶ. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ θάμβος, καὶ λύπη, καὶ ἀδημονία, διὰ τὸ τελείαν εἶναι τὴν τοῦ δούλου μορφὴν. Καὶ τοῦτο ἔστι τὸ πρόβατον, ὃ ζήτησας καὶ εὐρών, ἐπὶ τῶν ὤμων φέρει, οὐκ ἄσκον ἄψυχον, ἀλλ'

ἔμψυχον ζῶον, συγχωρῶν αὐτῷ ἔχειν τὰ πάθη, οὐ τὰ τῆς ἀμαρτίας, ἀλλὰ τὰ τῆς φύσεως· ἵνα μὴ φαντασία νομισθῆ, καὶ Μανιχαῖος μανῆ. Μακεδ. Δῶμεν, ὅτι περὶ ψυχῆς καλῶς λέγεις, διὰ τί καὶ ὁμοούσιον λέγετε τὸν Υἱὸν τῷ Πατρὶ; Ὁρθ. Ὅτι ὄν ἐὰν εἴπῃς λόγον τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς, τοῦτον αὐτὸν τὸν λόγον εἶναι τιθέμεθα καὶ τῆς τοῦ Υἱοῦ οὐσίας. Μακεδ. Ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ὁμοούσιον, ἀλλὰ ὁμοιοούσιον. Ὁρθ. Τὸ ὁμοιοούσιον, ἴν' οὕτως εἴπω, ἄγροικος σοφία ἐστίν· ὡς ἐὰν λέγῃ τις τὸν ὁμότροπον ὁμοιότροπον, ἢ τὸν ὁμογενῆ ὁμοιογενῆ, ἢ τὸν ὁμόδοξον ὁμοιόδοξον, ἢ τὸν ὁμόφρονα ὁμοιόφρονα. Μακεδ. Οὐκ· ἀλλὰ τὸ ὁμοιοούσιον ἐπὶ τῶν ἀσωμάτων· τὸ δὲ ὁμοούσιον ἐπὶ τῶν σωμάτων. Ὁρθ. Εἶπον, ὅτι ἄγροικος σοφία ἐστὶ· μᾶλλον γὰρ τὸ ὁμοιοούσιον ἔδει λέγεσθαι παρ' ὑμῶν ἐπὶ τῶν σωμάτων, ἐφ' ὧν καὶ ὁμοιότης, τὸ δὲ ὁμοούσιον ἐπὶ τῶν ἀσωμάτων, ἐφ' ὧν ἡ ταυτότης· τὸ γὰρ ὁμοούσιον ἐστὶ τὸ ταυτοούσιον. Μακεδ. Ἀλλὰ τὰ ὁμοούσια ἔχουσι προϋποκειμένην οὐσίαν. Ὁρθ. Οὐκ ἀληθῶς λέγεις· καὶ γὰρ ὁμοούσιός ἐστιν ἡ Εὐὰ τῷ Ἀδὰμ, καὶ οὐκ ἔχουσι προϋποκειμένην οὐσίαν ἀνθρώπων. Μακεδ. Ἀλλὰ τὴν γῆν ἔχουσι προϋποκειμένην. Ὁρθ. Ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο εἰσιν ὁμοούσιοι, ἐπειδὴ ἐκ τῆς γῆς εἰσιν, ἀλλ' ὅτι τὸν αὐτὸν ἐπιδέχονται λόγον τῆς οὐσίας. Μακεδ. Ἐγὼ δὲ διὰ τοῦτο λέγω ὁμοουσίους, ἐπειδὴ ἐκ τῆς αὐτῆς εἰσιν οὐσίας, ἐκ τῆς γῆς. Ὁρθ. Εἶπε οὖν καὶ τοὺς κύνας, καὶ τοὺς ὄφεις, καὶ πάντα τὰ ἄλλα ζῶα, ὁμοούσια τοῖς ἀνθρώποις· καὶ οὐ μόνον τὰ ἄλογα ζῶα, ἀλλὰ καὶ τὰ φυτὰ, καὶ εἴ τι ἕτερον ἐστὶν ἐκ τῆς γῆς. Ὁμωνύμως γὰρ πάντα γήϊνα καλοῦνται· ἀλλ' οὐ τὸν αὐτὸν ἐπιδέχονται λόγον τῆς οὐσίας. Μακεδ. Ἐγὼ οὐκ ἀκολουθῶ Ἀριστοτέλει. Ὁρθ. Οὐδὲ γὰρ ἐγώ. Μακεδ. Ἀλλὰ Ἀριστοτέλης εἶπε τῶν ὁμωνύμων τὸν λόγον τῆς οὐσίας ἕτερον εἶναι. Ὁρθ. Σὺ 28.1337 δὲ τὸν αὐτὸν εἶναι λόγον λέγεις τῆς οὐσίας ἀνθρώπων καὶ ὄνων, καὶ βοῶν, καὶ ἵππων, καὶ τῶν ἄλλων ζώων; Μακεδ. Ναί. Ὁρθ. Τὸν αὐτὸν ἄρα λόγον ἔχεις τῆς οὐσίας τοῖς ἀλόγοις; Μακεδ. Ναί. Ἐκ τῆς γῆς γὰρ ἐγενόμεθα πάντες. Ὁρθ. Ἐγὼ μὲν οὐκ Ἀριστοτέλει ἀκολουθῶν, ἀλλ' αὐτῇ τῇ ἀληθείᾳ, τῶν ὁμωνύμων τὸν λόγον τῆς οὐσίας οὐ τὸν αὐτὸν λέγω, οὐδὲ ταυτὰ τοῖς ἀλόγοις τὰ λογικά. Πᾶς δὲ αἰρετικὸς «παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις, καὶ ὁμοιώθη αὐτοῖς.» Μακεδ. Μὴ ὑβρίζε διαλεγόμενος. Ὁρθ. Ἐγὼ οὐχ ὑβρίζω· ἀλλ' ἡ σὴ φωνὴ τοῦτο συνήγαγε.